

ŽIGA

subotički dvotjednik

Godina I. • Broj 5 • 10. rujna 1994. • Cijena 50 para

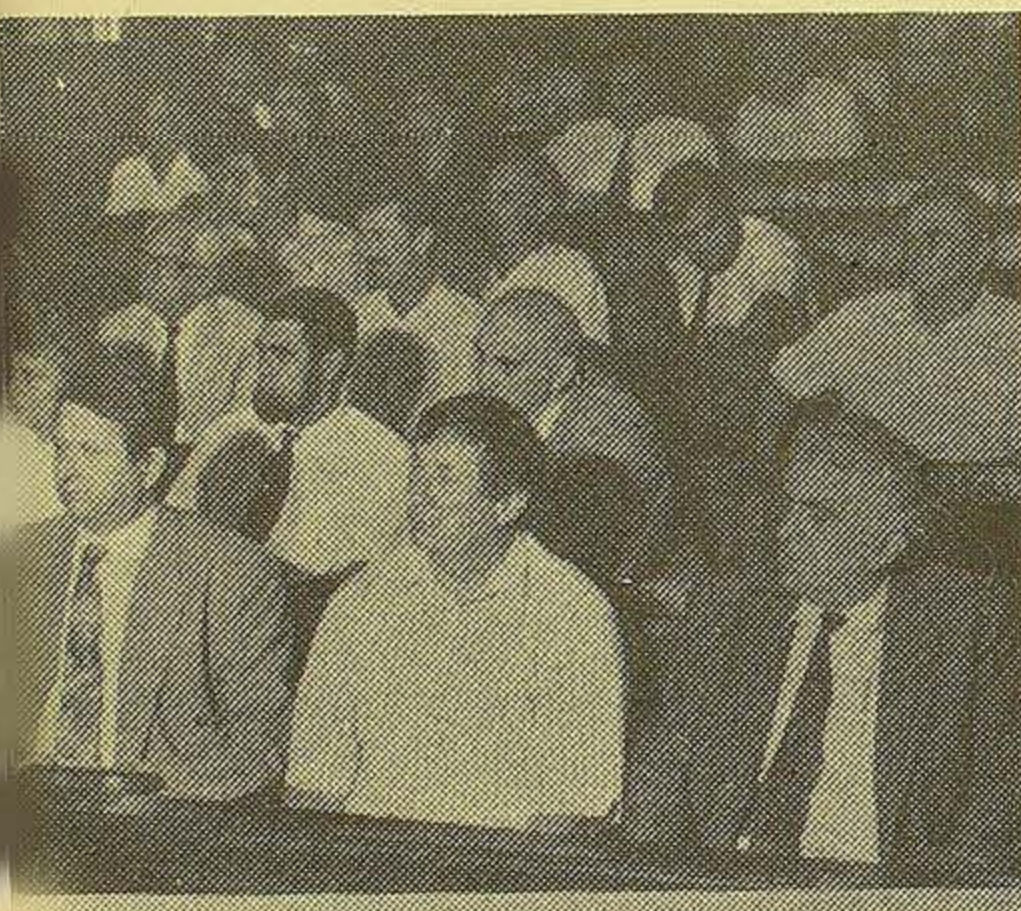
Subotičani dobili novi Dan grada

1. SEPTEMBAR, SZEPTEMBER, RUJAN

Kompozicijom „Pater noster” Rimskog Korsakova, u izvedbi Kamernog zbora „Pro musica” otvorena je 17., svečana sjednica Skupštine općine Subotica. Povod za ovu sjednicu bilo je proglašenje novoga Dana grada – 1. rujna.

spроведена u život. Još jedna prošlogodišnja odluka s iste sjednice zaživjela je 1. rujna. Naime, svoj uvodni govor dopredsjednica grada **Stanka Kujundžić**, koja se prva obratila skupu, pročitala je na hrvatskom jeziku. Govoreći o vremenu od 1992. do danas, od kada su na vlasti u općini, gospođa Kujundžić je „podnijela račun” što je sve učinjeno zarad poboljšanja uvjeta života u gradu pogođenim izolacijom. Gradonačelnik **József Kasza** rekao je da su sami građani najzaslužniji što je Subotica ostala „oaza mira” i istaknuo to kao najveću vrijednost. Tom je prigodom predložio osnutak nagrade „Pro urbe”, kao i nagradu za „Životno djelo”. Na kraju izlaganja, kojega je pročitao na mađarskom i srpskom jeziku, gospodina Kasza je rekao: „... Dozvolite mi da kažem; ovaj grad i ovu sredinu treba voleti i graditi. Svi oni koji nisu za to sposobni, neće uživati poverenje građana. To se mora znati i osećati. I zato nam je dužnost starati se o svakom našem sugrađaninu i pružati mu podršku, umesto da snagu rasipamo u međustranačkim obračunima.”

(nastavak na 3. strani)

Ceremonijalu su pored odbornika općinske skupštine prisustvovali i uzvanici iz crkvenoga, društveno-političkog i gospodarskog života grada. Tako je odluka koja je donesena još u studenome prošle godine i praktički

Kut Žiga

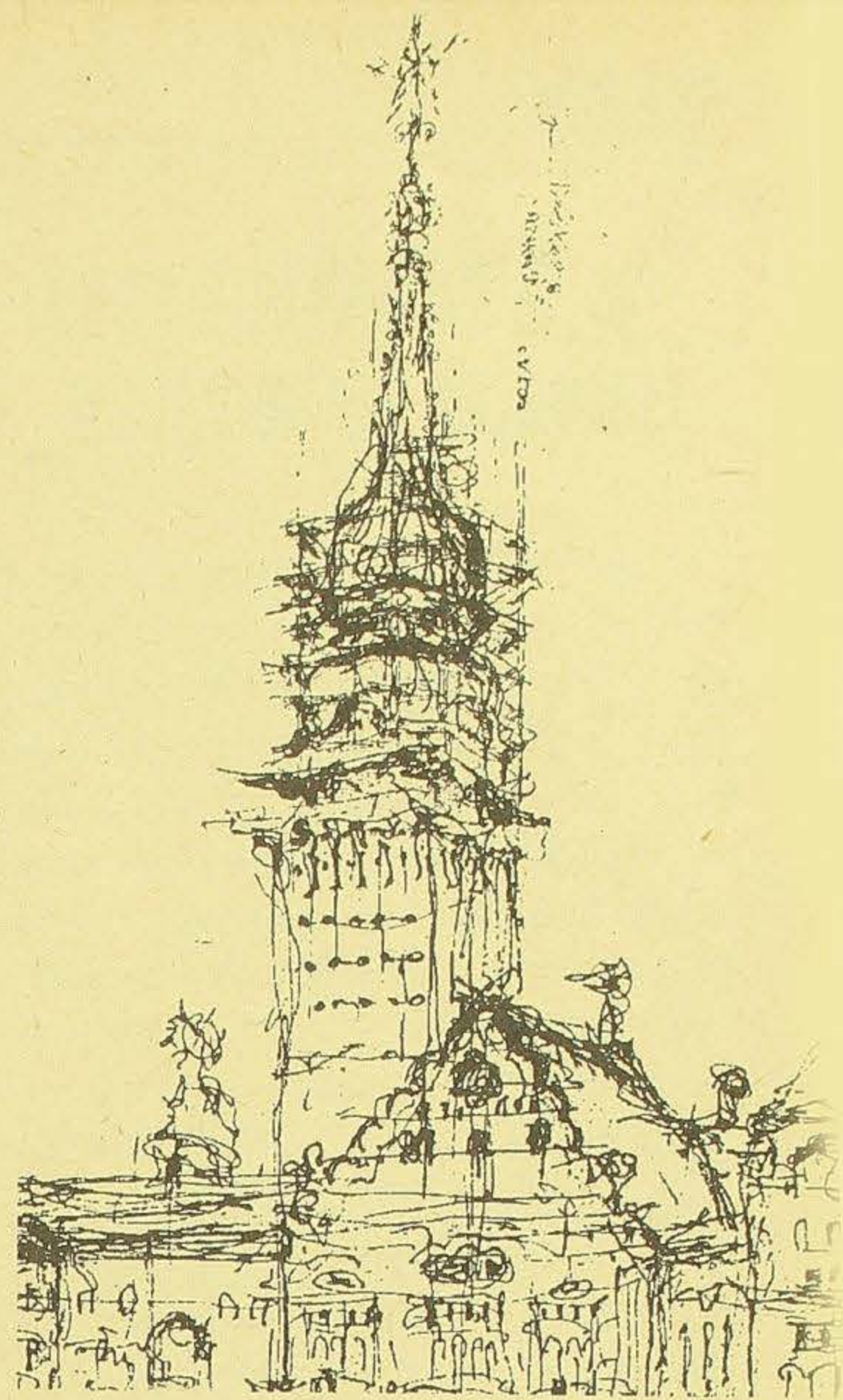
RASPRODAJA

Kraj je ljeta i vrijeme uobičajeno rezervirano za rasprodaje. Po nižim će se cijenama moći kupiti neprodana roba sezonskog karaktera, koja će dogodne izići iz „mode”. Prodavaču je u interesu robu prodati i budzašto samo da je se otarasi.

Da sudbinu sezonske robe mogu imati i ljudi, mogli smo vidjeti i ovih dana u politici države Jugoslavije. Nekada s krilaticom „svi Srbi u jednoj državi” srbijanski predsjednik **Slobodan Milošević** dugo je i marljivo radio na njejoj provedbi, a sada kao da je izgubio na poletu u realiziranju iste, te prodao za „bagatelu” zapadni dio srpskog naroda (milijun i „par stotina hiljada”) preko Drine u „Republici Srpskoj”, zajedno sa Vođom psihijatrom **Radovanom Karadžićem**. Njihova je cijena, formirana valjda po prešutnom zakonu ponude i tražnje suludih vrijednosti igre rata, na kraju sezone spala na tri dnevna zrakoplovna lijeta iz Beograda, sudjelovanjem Jugoslavena na međunarodnim sportskim natjecanjima i nekoliko stotina tona nafte za bolnice, dječje vrtiće i inih socijalnih ustanova.

Ludilo u proizvodnji nasilja, krvi i rata tako se uočevalo i na razini trgovine istog! Tko sada može jamčiti da sudbinu „prodatih” Srba iz Bosne neće doživjeti i netko od drugih znanih Miloševićevih najbližih suradnika?

Tomislav Žigmanov

KRIŽ KAO SIMBOL GRADA

Nedjelja 18. rujna postat će novim datumom u kalendaru Subotice. Najviša građevina, ponos grada – Gradska kuća – koja čudnom vojvodanskom nostalgijom za svoj toranj veže mnoge Subotičane promijenit će simbol: bit će postavljen križ. Tom prigodom služit će se ekumenska misa u 11 sati i obaviti blagoslov križa.

JUBILEJ VIII. VUB

12. rujna navršava se točno 50 godina kada je na fruškogorskom proplanku Jabuka osnovana VIII. Vojvodanska udarana brigada, koja je prošla 1500 kilometara ratnog puta i kroz čije je redove prošlo preko 5000 boraca NOR-a. Najveći dio boraca bio je iz Subotice i njene okolice, a 572 borca izgubilo je svoje živote tijekom ratnih dejstava brigade, dok je preko 1000 ranjeno ili kontuzovano. Organizacijski odbor proslave na čelu sa g. **Franjom Perčićem** svojski se potrudio da proslava ovog značajnog datuma VIII. VUB-a bude dostojanstvena. Očekuje se preko 1000 samo gostiju na centralnoj proslavi koja će se održati 12. rujna s početkom u 10 sati u subotičkoj I. vojarni VJ, koja nosi ime VIII. VUB-a. (t. ž.)

Međunarodni dječiji skup

IGRA I MIR

U povodu Svjetskog dana mira OUN u Subotici će se 17. i 18. rujna održati Međunarodni dječiji skup. Organizator je Skupština općine Subotica sa podrškom: „United Games of Nations International” (Austrija), „Voice of the Childer” (Norveška), „Peace Child International” (Engleska), „Friends of the Earth” (Austrija). Generalni sponzor je subotička „Agros banka”.

Bit će to prilika da vojvodanska djeca ugoste i uzvrate gostoprimstvo djeci iz drugih sredina i zemalja gdje su ranijih godina sudjelovala. Pokušat će, znat će, uspjeti i pokazati odraslima da jezik i granice nisu prepreka nego da se igra utvrđenim pravilima odigra do kraja. Održat će sat mira starijima. (b. v.)

RADANJE

LIBERALNE DEMOKRACIJE

Nakon završetka hladnoga rata, pada Berlinskog zida, uhićenja Carlosa, sarajevske drame politički određene između „da” i „ne”, intervjuwa predsjednika Lilića, skidanja zvijezda... nismo samo svjedoci neslavnog pada komunizma, već možemo ustvrditi da se nalazimo na pragu rađanja i pobjede „zapadne liberalne demokracije”. Ona je bazirana na principu slobode i suvereniteta naroda i još je uvijek bremenita proturječnostima, jer između jednakosti i slobode postoje razlike koje će se vremenom prevazići. Ali, jednakost neće biti identičnost. Ona će samo upućivati na jednake mogućnosti. Bit će to početak kraja vladavine ideologija. I upravo tu se otvara pitanje razvoja čovječanstva. Vladavina bez ideologija još nema alternativu. Najzornije u svim svojim strahotama pokazalo se to upravo na Balkanu.

Bez ideološke orijentacije ljudi poput Dobrice Ćosića i sličnih povelili su narod i ubacili u igru da smrt ima veću vrijednost od života, da neprestano treba ratovati, jer si samo tada na dobitku, a u miru na gubitku, da ne znamo raditi, ali zato znamo ratovati; ako treba jest ćemo i korijenje i slične nebuloze zburnili su Zapad. Bio je to početni period i dječja bolest sa strahovitim posljedicama vladavine bez ideologije.

Zburnjeni Zapad dolazi sebi, a i kod nas se primjećuju tonovi i vjetrovi otuda. Primjetno je to i u sredstvima javnog priopćavanja. Strasti se gase, istina se više ne ističe kao vrijednost po sebi, a u ovome momentu dobro bi bilo sve zaboraviti i reći: puj-pike, ne važi! Malo smo se šalili. Sada kada smo se obogatili (većinu osiromašili) dobro bi se bilo uozbiljiti. Zapad, međutim, i dalje ostaje na mukama: ako je ozbiljan i nas prima ozbiljno, spasa nam nema; njegova šansa u ovom momentu jest da sam postane neozbiljan. Ili, za početak ere zapadne liberalne demokracije ne važi princip „tertium non datur”.

Vojislav Sekelj

1. RUJNA - NOVI DAN GRADA

Prije ravno 215 godina, odnosno 1. rujna 1779, na trgu ispred ondašnje gradske kuće, pred oko 12.000 žitelja ovoga kraja, savjetnik Mađarske kraljevske komore (Riznice) i kraljevski komesar Andrija Vlašić (Vlassics András), svečano je obznanio pučanstvu da je privilegirana komorska varoš (trgovište) Sveta Marija (Szent Mária – tadašnje ime Subotice) novom privilegijom carice Marije Terezije proglašena slobodnim kraljevskim gradom Maria-Theresiopolis (Grad Marije Terezije).

Pomenutom privilegijom naš grad je u cijelosti oslobođen prevlasti feudalno-plemićke županije i Mađarske kraljevske dvorske komore, a istodobno postao vlasnikom zemlje i svih njenih koristi, dok je u odnosu na svoja kolonizirana naselja (Bajmok i Čantavir) feudalni vlastelin. Otkupnina za pravo vlasništva nad svim teritorijima grada i njegovog prostranog atara iznosila je 266.666 forinti i 40 krajcara. To je bila osjetno manja svota u odnosu na ranije procijenjenu vrijednost od 315.095 forinti. Naime, ta razlika je Subotičanima otpisana zbog njihovih građanskih i prijašnjih vojnih zasluga: unutrašnjih bitaka i surovih ratova sa Turcima 1737, 1738. i 1739. itd. kod Vidima, Mehadije, Niša, Beograda, te velikih gubitaka u vlastitim obiteljima i odvođenja u svirepo ropstvo i dr.

Uvođenjem u novi status građansko-posjednička vladajuća klasa realizirala je svoje ciljeve, stekla je autonomiju u političkom, gospodarskom i sudskom poslovanju na teritoriju grada. Već 21. rujna 1779. izabrani su članovi Senata i Vanjskog vijeća; prvi sudac Slobodnog kraljevskog grada je Luka Vojnić, gradski kapetan Ivan Sučić, a bilježnik Ante Parčetić. U isto vrijeme oko 700 subotičkih plemića, videnijih žitelja i zanatlija upisuje se u knjigu građana. To su bili prvi građani grada Subotice.

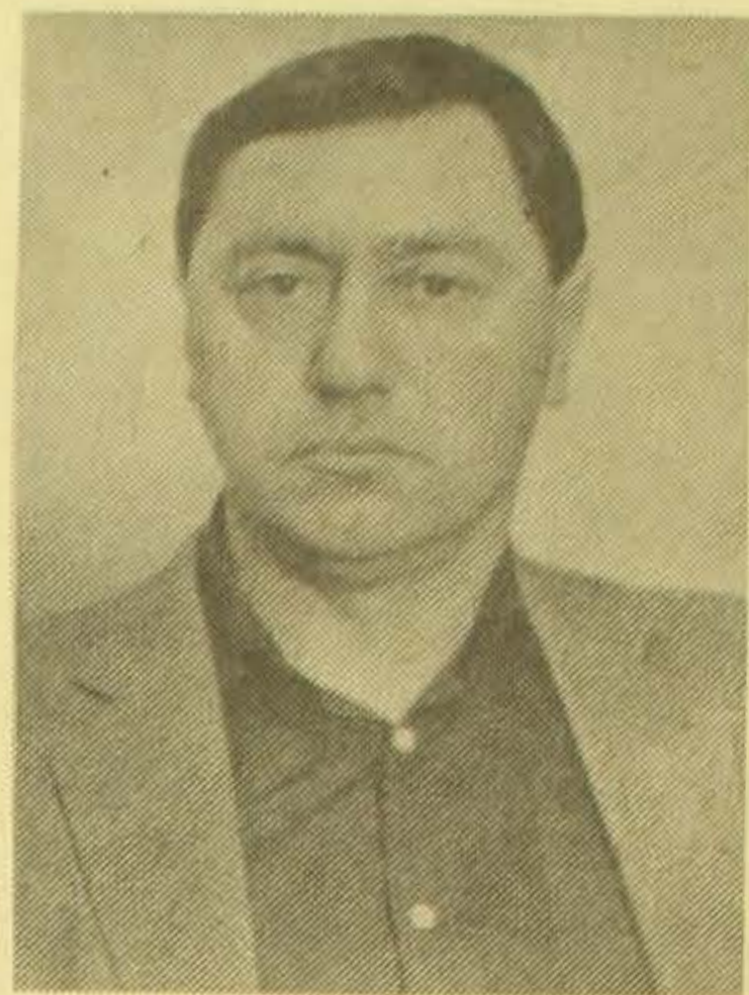
Novim statusom nastavlja se već ranije započeti snažan gospodarski, politički i kulturni razvitak, integracija našeg grada u tzv. četvrti stalež ondašnje države, koji u prvoj polovici XIX. stoljeća postaje najjači oslonac epohe reformi, građansko-kapitalističkog preobražaja ovih krajeva.

Svi podaci, opisi, argumenti, zaključci crpljeni su iz najmjeritornijih izvora: spisa, dokumenata, historijskih i historiografskih tekstova, knjiga, enciklopedija pisanih na hrvatskom, latinskom, mađarskom, njemačkom i srpskom jeziku. I, bez dvojbe, svi oni ukazuju da su naši preci, nekadašnji dobri ratnici i dobri radnici svog posla bili dalekovidni, te da su im i odluke bile dalekosežne, vizionarske.

Upravo zato smatramo da proglašenjem 1. rujna Danom grada i općine Subotica evociramo uspomenu na sve sinove ovoga grada, koji su nam – bez obzira na to jesu li tu rođeni ili su kasnije došli amo – u amanet ostavili svoje djelo: lijep i bogat grad, a u njemu, gradili, postupno, i razvijali srazmjerno skladne, međuljudske odnose, tolerantnu multinacionalnu, multikulturnu i multikonfesionalnu Suboticu europske prakse, duha, daha i ritma.

(I. r.)

In memoriam

PETAR KRMPOTIĆ

16. I. 1947. – 31. VIII. 1994.

Dugogodišnji novinar i tehnički urednik „Subotičkih novina” Petar Krmpotić preminuo je 31. kolovoza.

Do posljednjeg momenta bio je odan novinarstvu. U bolnicu je unesen iz štamparije. Samo nekoliko sati prije smrti tražio je da redigira i popravi tekst upućen „Žigu”. Ta privrženost profesiji, doličan jezik s jasnom naznakom da riječi imaju vrijednost ako su glas odlučnosti i da će tako i tada mnoge stvari biti spašene, možda su i crpjeli snagu iz već narušenoga zdravlja Petra Krmpotića. Svojim tekstovima nije se borio za vlast, već za pravdu; ne za politiku, već za moral. Reagirao je burno, napose na nepravdu s obzirom da je tekstove doživljavao kao dio sebe. Takav je ostao do kraja, vjerujući u novinarstvo kao savjest društva. Sagorio je u tome, ne štedeći sebe ni u trenucima kada mu bolest nije dala mira.

ŽIG broj 5.

Izlazi dvotjedno

Adresa uredništva: Subotica, Preradovićevo 4

Telefon: (024) 30-136

Izdavač: D.O.O. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap” Lapkiadó Kft.,

Subotica-Szabadka,

Trg Lazara Nešića 1/V

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Zlatko Romić,

Dragan Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod Republičkog ministarstva

za informisanje Republike Srbije pod brojem

1620 od 25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Žiro račun: Služba za platni promet, Subotica

46600-603-5-3301, „Új Hét Nap” – za „Žig”

Sudbina predloženog zakona o manjinama RDSV ZAKON U SKUPŠTINSKOJ PROCEDURI

Sredinom ljeta Reformsko-demokratska stranka Vojvodine, točnije 17. srpnja, preko svog zastupnika g. **Blaška Kopilovića** dostavila je predsjedniku Vijeća građana Skupštine SRJ „Predlog zakona o slobodama i pravima nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika” na razmatranje, da bi ga ista primila 22. srpnja. Da se malo podsjetimo: predloženi zakonski akt, koji sadrži 44 člana, uobličen je u krajnju verziju od strane eksperatske grupe RDSV u sastavu dr. **Momčilo Grubač**, dr. **Dejan Janča** i dr. **Tíbor Váradi** nakon tribina održanih tijekom svibnja, lipnja i srpnja u nekoliko nacionalno mješovitih mjesta (Subotica, Sombor, Ada,...) i završnog okruglog stola u Novom Sadu, a na kojima su sudjelovali predstavnici gotovo svih parlamentarnih stranaka i organizacija nacionalnih zajednica u Vojvodini.

Budući je Prijedlog zakona predat neposredno prije ljetne pauze u radu Savezne skupštine koja ovih dana ponovno treba početi s radom, pitali smo g. Kopilovića o njegovoj daljnjoj sudbini.

– S obzirom da je „Predlog zakona o slobodama i pravima nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika” podneo poslanik Savezne skupštine, Veće građana će morati o njemu raspravljati, jer Poslovnik o radu Skupštine tako nešto nalaže. Naime, on kaže da svaki predlog poslanika najkasnije za 30 dana mora doći na dnevni red Skupštine, što jasno kazuje da bi se Predlog ovog zakona morao pojaviti na dnevnom redu verovatno na prvom septembarskom zasjedanju Veća građana. Očekujem bogatu i plodnu raspravu o predloženom zakonu, jer je u sebi uključio najviše evropske i međunarodne standarde u regulisanju ove materije. U pogledu odgovora na pitanje da li će ga Skupština usvojiti ili ne, mislim da je o tome preuranjeno govoriti. Ali načelno govoreći, RDSV će u slučaju njegova neusvajanja ostati i dalje u okvirima standarda i normi našeg predloga, te će se zalagati da se one u slučaju drugačijeg predloženog materijala u njega inkorporiraju.

(t. ž.)

1. SEPTEMBAR, SZEPTEMBER I RUJAN

Općinsko rukovodstvo još je prošle godine donijelo odluku da 10. listopada, dan kada je Subotica oslobođena, više neće biti zvanični Dan grada. Time je ovaj datum, neposredno vezan za fašizam i odmah potom za komunizam, izbrisan kao najvažniji za povijest Subotice. Svoje je mjesto 10. listopada ustupio 1. rujnu, danu kada je 1779. Subotica od carice Marije Terezije dobila status „Slobodnoga kraljevskog grada”. Od ove godine, dakle, grad kao svoj dan obilježava 1. rujna. Istina, i jedan i drugi datum bili su u ovih godinu dana predmet žučnih rasprava između vladajuće koalicije i udružene oporbe općinske skupštine, vođenih i preko sredstava javnog informiranja. Vlast je vlast, ali u Subotici s drugačijim odnosom snaga, nego li u državi: oporba odlučuje, a vlast se buni. Naime, odbornici SPS, SRS i BŠS nisu prisustvovali svečanoj sjednici novog Dana grada ne priznajući ga kao svojeg. Evo kako na to gledaju općinski odbornici i političari s kojima smo imali prigodu razgovarati o ovom pitanju:

József Kasza (gradonačelnik):

Pridružiti će nam se i odsutni

„Mi, koji smo za grad odgovorni, zastupamo ideju tolerancije i zajedništva. Mislim da se tako i ponašamo. Oni koji su nesprenni za zajednički život ili se s tim idejama još nisu suživjeli nesprenni su i biti na našim zajedničkim svečanostima. Međutim, kako je Subotica bila prvi grad koji je digao glas protiv rata, a sada se toj ideji pridružuje i vladajuća partija, tako se nadam da će se odsutni odbornici ubuduće odazvati.”

Stanka Kujundžić (dopredsjednica grada):

„Svi su znali, a tko nije došao, to je njegova sramota.”

Mirko Bajić (GPS):

Protiv načina procedure, a ne Dana grada

„U startu nismo bili za način na koji se ova odluka sprovela. Sam postupak nije bio u redu. Međutim, ne želimo da nas neko krivo protumači. Ne želimo identifikaciju sa 10. oktobrom, ali i nemamo ništa protiv njega. Ono što nije bilo u redu je postupak kako je odluka donesena. Međutim, mi odluku poštujemo dokle god je ona na snazi, i mislimo da nije u redu što se pojedinci nisu odazvali. Što se tiče govora na tri jezika i od strane tri osobe, nismo saglasni da neko bude predstavnik naciona. Stoga nismo mogli dozvoliti da naš predstavnik govori u ime samo jedne nacije. U ovom slučaju srpske, jer mi imamo članova i drugih nacionalnosti. Priznajemo gradonačelnika i smatramo da je on trebao govoriti u ime svih građana jer predstavlja sve Subotičane.”

Duško Stipanović (SPS):

Većina građana je za 10. oktobar

„Naš stav je jasan. Izneli smo ga još kada je donesen novi Statut. Velika većina građana i udruženja su insistirala da se 10. oktobar ne menja. Ovaj datum može da vredi samo one koji su za fašizam. U razgovoru sa gradonačelnikom ja sam mu izneo stav naše partije i on je sa njim upoznat. Vi znate koliko je građana insistiralo da 10. oktobar ostane Dan grada. (?) U najvećem broju mesnih zajednica im je ova odluka osporena. A neodazivanje na zborove građana ne može se tumačiti i kao pristanak.”

Blaško Gabrić (SSJ):

Većina treba da se sluša

„Naša stranka se nije složila sa ovim, ali poštujemo odluku koju je većina izglasala. Neslaganje odbornika SPS, SRS ili BŠS sa ovom odlukom ne opravdava njihov izostanak sa svečanosti. Većina treba da se sluša, pa bilo koja ona bila.”

Ljudevit Vojnić Tunić (NSS):

Ostali su siromašniji za doživljaj

„To je jednostavno nedostatak lične kulture, a o osećaju za demokratiju da i ne govorimo. U demokratiji treba da se poštuje odluka većine i uvažava tuđe mišljenje. Ne mora mu se prikloniti, ali ga mora poštovati. Vredelo je doći, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog kulturnog doživljaja, ako se politički već ne slažemo. Oni su za ovaj doživljaj ostali siromašniji.”

Miloš Vasiljević (DSHV):

Jedno govore, drugo rade

„Ako žele zajednički da žive onda to nije pošteno. Njihova savest nije čista. Osuđujem svakoga ko ne želi da živi sa svojim komšijom, sa svim njegovim manama i vrlinama. Ako to ne želi, onda s njim nešto nije u redu. Govore o suživotu, a u praksi se ponašaju drugačije. Ne mogu da shvatim da neko ovde dođe i da govori u moje ime. To je neprihvatljivo, kao i svaka inicijativa koja dolazi sa strane, a građani Subotice je ne osećaju kao svoju. Ja svog komšiju najbolje poznajem.”

Zlatko Romić

МЕТАЛ-ПРОДУКТ

TRGOVINSKO PREDUZEĆE
NA VELIKO I MALO VAM NUDI:

Energetske kablove, telekomunikacione kablove, provodnike, sijalice, neonske cevi, prigušnice, startere, živine sijalice, automatske osigurače, nožaste osigurače, patrone, kontaktore, releje, sklopke i sav ostali elektrotehnički materijal.

Tel/fax: 28-763, Ulica JNA 18, Suboti-

Dragan Veselinov, predsjednik NSS

OČEKUJEM MIRNU JESEN

Avramović ne štampa novac, već kujući zlatnike troši zlatne rezerve, a od toga stanovništvo nema nikakve koristi

Zabranio bih da država pita dete u školi koje je nacionalnosti. Može jedino da ga pita na kojem jeziku želi da sluša nastavu.

Mada je predsejdnik Narodne seljačke stranke, Dragan Veselinov je zahvalan sugovornik i za pitanja koja se ne tiču samo poljoprivrede. Rado iznosi svoja viđenja vezana za gospodarske, ali i za političke i nacionalne probleme koji nam se, svaki za sebe, čine preteškim u ovim neizvjesnim vremenima. Pored kritičke analize uzroka onoga što nam se događa nudi i rješenja koja bi po njegovom mišljenju neke od navedenih problema uvelike olakšalo: zamjerajući seljacima na razbijenosti, on ih istodobno poziva na ujedinjenje zarad zajedničkih interesa, osuđujući nacionaliste tvrdi da bi, da je na vlasti, zabranio državnim institucijama da pitaju građane za nacionalnost... I kada ga slušate, nameće se osnovno pitanje: koliko još ljudi ovako razmišlja? Ako je suditi po utjecajnosti stranke koju vodi, još dugo nam se ne piše dobro. Uostalom, i sam to kaže. Naši ga čitatelji znaju po člancima koje povremeno napiše u „Borbi“, „Vremenu“, „Nezavisnom“, ili interviewima koje ovaj profesor političke ekonomije na fakultetu Političkih nauka u Beogradu rado daje.

Milošević je svestan da je „Velika Srbija“ na terenu realnost i da ostaje pitanje njene formalizacije i da zbog nje ne treba tenkovima ići 10, 15 ili 50 km dalje, jer može da se izgubi sve. Prema tome, on je sa stanovišta nacionalističke politike, stao tačno na vreme.

* Stiže jesen. Još ni pšenica nije isplaćena, a o suncokretu, šećernoj repi i kukuruzu slabo se govori. Što predviđate?

D. V.: Pšenica neće biti plaćena, kao što su odlučili. Daće tu jednu trećinu u novcu, i to sa velikim zaostatkom, a sve ovo ostalo što se obećava ili što se namerava da se pšenicom plaća porez znači da će pšenica uvek biti prodavana po nepovoljnim paritetima i da će se uvek razrezivati veći porez nego što seljak može da plati i što je pristojno da plati. Za kukuruz se država mnogo ni ne brine, jer ubedljiva većina kukuruza ide u seljačke ruke za ishranu stoke, tako da ja tu ne očekujem nikakav veliki politički udar. Suncokret inače gaji manjina seljaka, tu negde oko 100.000 ha, ili nešto manje, tako da politički pritisak zbog nepovoljne cene suncokreta je daleko manji od onog koji se uvek očekuje na pšenici ukoliko su niske cene. Prema tome, očekujem mirnu jesen, politički gledajući.

Seljaci su potpuno razbijeni. Nikada im nije pošlo za rukom da razumeju da imaju jedan te isti ekonomski interes i da zbog toga treba da podrže jednu partiju koja to hoće da realizuje, jer su uvek bili politički razbijeni. Seljaku je ipak draže od borbe za pšenicu da razmišlja o nekim drugim pitanjima, čisto političkim: o državi, uređenju, braći, nebraći, satani, medenom bogu... Dakle, seljaci su po-

Ne verujem da će iko od srpskih političara biti izručen sudu u Hagu. Mislim da će tamo pre svega završavati neki operativni zločinci, ljudi koji su fizički uprljali ruke krvlju.

litički razbijeni, a partije nikada neće seljački interes staviti kao svoj osnovni zadatak, nego će se uvek boriti za druge, šire političke ciljeve. Tako seljak ostaje na periferiji političkih interesa svih partija, osim onih koje zastupaju njegove autentične interese.

Avramović se igra

* Kažete da očekujete mirnu jesen. Ne mislite li da će baš zbog poljoprivrede doći do kraha Avramovićevog programa? Čemu program „jakog dinara“ zapravo služi?

D. V.: Ne služi ničemu, sem ličnoj slavi Avramovića koji troši državno zlato. Sad će izgleda da kuje i srebrnjake. On se igra kao da je u srednjem veku. Jer taj novac ne koristi ničemu. Taj novac, ako ga iskuje, neće biti u prometu – odlaziće u kuće. U prometu ne može da bude, jer je suviše velike vrednosti. Ne može se zlatnikom od 600 dinara kupovati žvakaća guma. To je besmisleno što on radi. A nikad zlatni novac ni neće ući u promet, jer bi morale da se objavljuju dvostruke cene: u zlatu i u dinarima. I još on bi morao da objavi tri vrste cena. I treća bi morala da se pojavi: a to je cena za samo zlato. Seljaci dobijaju novac koji nije pravi novac i to je novac pomoću kojeg mogu kupovati zlato od Avramovića. A to zlato zavisi: cena u dinarima od kretanja na londonskoj berzi. Tako bismo imali tri vrste cena u Jugoslaviji: jednu u papirnatim dinarima, drugo, imali bismo cene objavljene u zlatnicima koje bi morale da variraju u papirnatim dinarima zato što se neprekidno različito kreće cena zlata na londonskoj berzi. Samim tim bismo imali dvo-režimski sistem cena. To bi bio pravi kaos, ako bi on to stvarno učinio. Došlo bi do još manjeg pritiska novca na robe i do još manje trgovine. Dakle, do još manjeg zamajca za proizvodnju, tako da mislim da Avramovićev program ne služi za stimulaciju proizvodnje. On je u osnovi napustio svoj program kada je krenuo. Sada pokušava da aktivira proizvodnju do granica koje sankcije dozvoljavaju, ali to ne može da se učini, a da se odlučno ne ide u veliki rez našeg ekonomskog sistema. To znači da mora da se ide u privatizaciju. On to

odbija. Istovremeno, nikada nije želeo da kaže da njegov program ne može da se održi u izolovanoj zemlji. On hoće tržište u državi koja vodi rat. To ne ide. Tako da on troši rezerve. Avramović ne štampa novac, već kujući zlatnike troši zlatne rezerve, a od toga stanovništvo nema nikakve koristi. Na tržištu je apatija, vlada velika suša novca, pritiska nema na robe... i već se vidi da je asortiman roba u trgovinama siromašniji nego što je bio pre tri meseca. Njegov program je u suštini propao, jer on nije pokrenuo proizvodnju i govorili smo, bar neki od nas, da proizvodnja neće da se poboljša. On i sam sad govori da je proizvodnja povećana za svega 8% u odnosu na prošlu godinu, mada državna televizija, „Slovo ljubve“, urla da se proizvodnja već duplirala u odnosu na prošlu godinu. To neće ići. Svako ko živi u blizini velikih fabrika i tehničkih kapaciteta, zna da se proizvodnja nije pokrenula.

* Da se ipak vratimo još na seljake. Porezi koji su im prispjeli nerealno su visoki. Što mislite do kada će seljak svoje interese štiti na ulici, prikupljajući nekakve potpise građana, ili slično?

D. V.: Dokle god na vlasti imamo pljačkaše to će biti tako. A dokle će pljačkaši biti na vlasti – to niko ne zna. Ali, dokle su god oni tu, seljak će stradavati. Uvek će im davati nisku cenu pšenice, a velike poreze. I uvek će biti drani i odirani. To je tako. Ovi će s vlasti otići onda kad dovoljno istrunu iznutra i kad se međusobno pobiju za buduću prevlast, i dok ih neke ujedinjene političke struje ne izvedu iz njihovih kancelarija i uvedu nove ljude. To ne verujem da je na vidiku. No, mislim da će politička situacija da se smiruje, i da će polako da oživljava poverenje građana u pravnu sigurnost. Jer, socijalisti su u međuvremenu postali nova buržoazija, opljačkali su društveni kapital i njima je sada neophodan mir kako bi se taj kapital oplodavao i kako bi oni nastavili sa bogaćenjem. I oni sami ponašajući se kao nova buržoazija neće ulagati kapital ako je u zemlji politička situacija nestabilna. Otuda pre očekujem da oni budu pokretači pravne stabilnosti u zemlji, obnove poverenja u pravni sistem, nego da to bude opozicija.

Milošević je stao na vrijeme

* Interview predsjednika Lilića dat „Politici“ može se tumačiti na više načina. Kako ga Vi vidite?

D. V.: Prvo, on je dao intervju jednom listu koji ga nije pozvao, nego je on pozvao list. Dakle, sam predsednik se služi nečasnim sredstvima. Umesto da sazove konferenciju za štampu gde će objaviti svoje političke stavove, on favorizuje izvestan deo štampe u zemlji koja je pod njegovom kontrolom da bi popularisao svoje stavove. Normalno je da predsednik države ili sazove konferenciju za štampu i objavi svim sredstvima informisanja šta on to namerava da učini. A još bi bilo lepše da je sazvana Skupština Srbije gde bi se on pojavio i izložio svoj novi politički program, tražeći podršku ili ne, ali bi bilo lepo da je izišao pred narod, a narod zastupa skupštinu. On to nije uradio.

Njegov govor, politički gledajući, je logičan zaokret, bar na prvi pogled. Po mom mišljenju, on se zaustavio tačno na vreme. Mislim da je Milošević osetio da je realizacija nacionali-

stičkog programa stigla do kraja. Srbija se upustila u rat, gurajući spoljne narode u sukobe, boreći se za teritorije. Ona se nije borila ni za kakvu ravnopravnost ili slobodu srpskog naroda, borila se čisto za teritorije. Da se borila za slobodu ili ravnopravnost naroda, ne bi dozvolila da iz Hrvatske ode 350.000 Srba i to iz onog dela koji nije pod kontrolom Beograda. I ne bi dozvolila da iz Bosne ode 600-700.000 Srba i da ih ostane svega 550.000. Rat je iskorenio Srbe, kao i druge. On je stigao do kraja svestan da bi nastavkom rata upao u veoma velike opasnosti koje bi mogle njega samog da izbace iz sedla u Beogradu, bilo kroz međunarodni sukob, bilo kroz još oštrij međunarodni ekonomski pritisak, ili kroz začetak, a sutra i razbuktavanje građanskog rata u Srbiji. Prema tome, on je sa nacionalističkim programom u ovoj etapi realizacije tog programa stigao do kraja, i on je jednu etapu zatvorio. Naravno, nacionalisti će ga optuživati za izdaju, jer nije stigao tamo gde su oni zamislili, ali po mom mišljenju on bolje vodi nacionalističku politiku od njih, pametniji je od njih i osetio je da je ovo kraj u ovom trenutku u mogućnosti Srbije da zastupa taj program. Da li će on na njega da se vrati za 10, 15 ili 20 godina to je druga stvar. I njegov program mira, ili njegov okret ka miru ne proističe iz njegovog ubedenja da mir po svaku cenu razvija državu, već on do mira stiže posle jednog rata za kojeg smatra da je uspešno završen, i doveo do radanja jedne nove stepenice srpskog prodora na Zapad. Verovatno kroz autonomiju Srba u Hrvatskoj, kroz neke oblike konfederalnog statusa bosanskih Srba u odnosu na Srbiju i kroz neke buduće veze sa Muslimanima i Hrvatima u odnosu na Zagreb. Dakle, on je svestan da je Srbija izvesnu kontrolu nad velikim teritorijama u Hrvatskoj i Bosni stekla, svestan je da je „Velika Srbija” na terenu realnost i da ostaje pitanje njene formalizacije, i da zbog nje ne treba ići još 10, 15 ili 50 km dalje tenkovima, jer može da se izgubi sve. Prema tome, on je sa stanovišta nacionalističke politike po mom mišljenju stao tačno na vreme, mada pošto ja nisam nacionalista i ne zastupam nacionalističku politiku bolje da nikad nije ni krenuo, jer smo zbog te politike sve izgubili: porodice, novac, postali smo siromašni, zavadili se sa svetom, Srbi izbačeni iz Hrvatske i Bosne, kulturni nivo naše zemlje pao, degenerisao se moral...

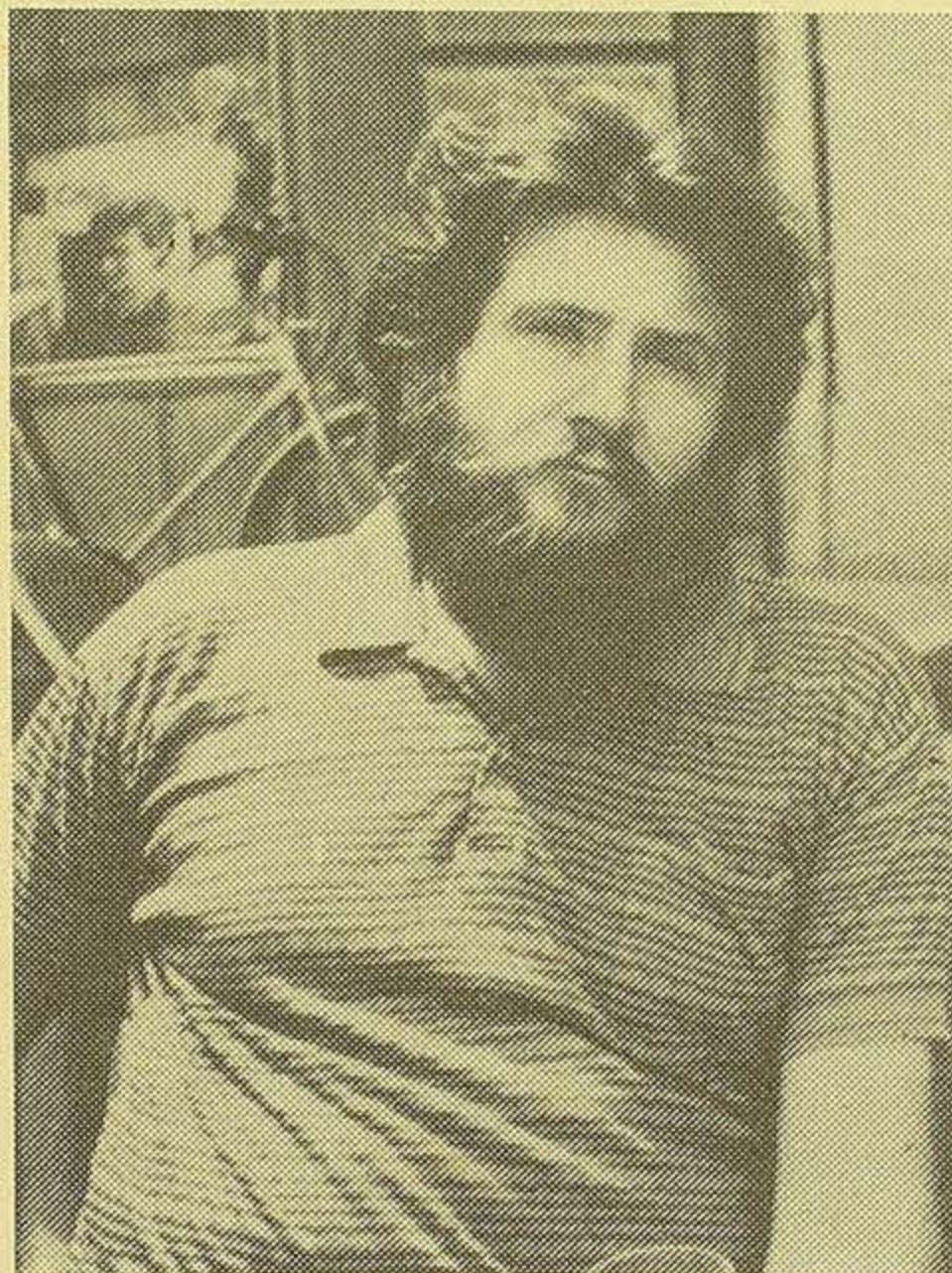
* Mislite li da je to odraz njegove snage, ili slabosti međunarodne zajednice?

D. V.: Međunarodna zajednica je pokazala sve svoje slabosti. Zahvaljujući tim slabostima Milošević je mogao toliko da proдре u Hrvatsku i da uzme toliko teritorija u Bosni. Ali, sakupljena i naknadna snaga međunarodne zajednice ga sili da u ovom trenutku stane. U suštini, međunarodna zajednica je priznala terensko stanje. Ostaje pitanje formalizacije i verovatno kroz proces formalizacije međunarodna zajednica neće dozvoliti da se legalizuje rat, jer ne može da prizna nacionalizme kao sredstvo za uspostavljanje političkih odnosa u Evropi, jer oni gotovo sigurno vode ratu i lomovima oko graničnih pitanja i destabilizaciji političkog stanja u Evropi. Tako se Milošević nada faktičkoj terenskoj vladavini, a da formalna pitanja ostavi za sutra i da im mnogo ne posvećuje pažnju. Nada se da će se prekosutra i centri političke pažnje prebaciti na neka druga područja i da se onda za 5-6 godina stvari formalizuju na način kako je zamišljeno pre 6-7 godina u Beogradu.

* Predviđate li skori završetak ovog rata?

D. V.: Mislim da smo bliži miru nego ratu. Još uvek ne mogu da tvrdim sa velikom sigurnošću da do nastavka rata neće doći, jer bosanski Srbi mogu iz očajja da žrtvuju neke delove svoje teritorije namerno, da dopuste da se čak veliki zločini načine nad Srbima da bi uzburkali javno mnjenje u Srbiji i uvukli Srbiju u sukob. To je jedna od mogućnosti. Druga je mogućnost da Muslimani i dalje napadaju Srbe, da Srbi odgovaraju i da to jednostavno ne dovede do mira i da sili Srbiju da pomaže. Ne zato što podržava Karadžića, već zato što ne sme da dozvoli Muslimanima da ovoga guraju. Treća je mogućnost da Clinton napravi idiotsku glupost i da zaista ukine embargo na isporuku oružja Muslimanima, što veoma brzo mora da dovede do fantastičnog razbuktavanja u Bosni i verovatno do njegovog preliivanja na okolne teritorije. Sve je moguće.

* Gospodin Richard Goldstone iz Južnoafričke Republike izabran je od strane Komisije UN za ratne zločine kao javni tužitelj suda u Haagu. On, između ostaloga, predviđa da će proces suđenja moći započeti do konca godine. Mislite li i da će se netko od ovdašnjih političara naći tamo?

Daragan Veselinov: Vlada suša novca

D. V.: Ne verujem da će iko od srpskih političara da bude tamo. Mislim da će tamo pre svega završavati neki operativni zločinci, ljudi koji su fizički uprljali ruke krvlju. Dok će nalogodavci, teoretičari opravdanja srpskog osvajanja ostati u pozadini. Što se tiče ekstremnih nacionalista, to će već zavisiti od Miloševića, da li želi da ih se ratosilja. Ali, za međunarodno suđenje će biti neophodno da se poseduju fizički dokazi o umešanosti ovih ljudi u zločine, svejedno da su koji.

Što se mene tiče, polovina beogradskih partija ne bi mogla biti registrovana da sam ja na vlasti.

Nacionalne političke organizacije vode sukobima

* Zašto?

D. V.: Zbog nacionalizma. Nacionalizam ne može biti politička potka političkog delovanja jedne partije. To zakonito vodi sukobima. I ne bih samo beogradske partije zabranio, nego bih i u Vojvodini neke opomenuo: i hrvatske i mađarske i srpske. Nisu potrebne političke organizacije na nacionalnoj osnovi. Potrebna su udruženja, savezi koja hoće da šire kulturnu autonomiju. Ali,

nacionalno ujedinjavanje ljudi u jednu partiju zakonito vodi rovovima.

* Naziru li se bolji dani u odnosu postojećeg režima prema manjinama?

D. V.: Čim rat stane moraju se otopliti odnosi. U Vojvodini manjine nisu teško stradale, one su bile zastrašene. Osuđujem zločine nad pojedinim porodicama, osuđujem iseljavanje, posebno Hrvata. Posebno iz Srema koji su bili napadani i uz blagonaklonost države izbacivani iz svojih sela, osuđujem zamenu stanovništva u Starom Slankamenu, Hrtkovcima i u svim selima. Istovremeno mi je čudno da upravo tu gde je srpski ekstremizam dostigao maksimum hrvatska partija, ako već postoji, nije digla malo jači glas. Bila je dosta čutljiva, a drugi su mnogo više štitili Hrvate u Vojvodini od hrvatske organizacije. To mi je jako čudno. Istovremeno mi je čudno da recimo mađarska organizacija koju vodi Agošton uporno izjavljuje preko njega da se njih ne tiče odnosi Slovena u jugoslovenskom prostoru, a zahteva se ravnopravnost u odnosu na njih. U startu se sami izbacuju iz političkog života i proglašavaju za građane drugog reda. Takav politički pristup mi nikad nije bio jasan. U tom smislu mi je mnogo bliža ova organizacija Madara koja se sada napravila zato što ljudi za sebe govore da su ravnopravni građani sa svima. Hoću da kažem da mi se ne dopadaju nacionalisti, da mi se ne dopada rat, i da Beograd neću da prepustim Slovenima, a mi ostali ćemo da živimo čekajući rešenja odzgora, a istovremeno ćemo se žaliti da smo neravnopravni. Kosovo je zasebno pitanje. Nisam siguran da u ovom trenutku možemo projektovati rešenja. Svojevremeno sam predlagao, kada su kosovski Albanci to odbijali, da se na Kosovu zavede međunarodni protektorat. Tada su Rugova i drugovi vikali: „Republika, republika!”. Posle 5-6 godina i oni su stigli na ideju međunarodnog protektorata, ali to neiskreno žele. A što se Vojvodine tiče, ona je dodatno opljačkana kada je Milošević stigao na vlast, jer su svi fondovi prebačeni u Beograd, i ona se uporno sili na uprosečavanje sa regionima koji su od nje ekonomski slabiji. Ona se pljačka i osiromašuje. Posebno je poljoprivreda kažnjena, jer je poljoprivreda finansirala ovaj rat niskim cenama, pa i sada. Ali, Vojvodina će morati da ima izvestan autonomni status, pre svega iz ekonomskih razloga. Sve manje ćemo imati snage da tvrdimo da je Vojvodina zaseban kulturni entitet, jer se strašnom brzinom meša stanovništvo koje je u njoj; dolaze novi, mnogi stari odlaze. Ja nisam siguran da bi stara Vojvodina mogla sebe da odbrani, a dogod traju nacionalizmi Vojvodina nikada neće postojati, sem u uspomeni i kao jedno kulturno stanje. Dokle god postoje mađarske, hrvatske i srpske organizacije u Vojvodini od Vojvodine nema ništa, dokle god se ljudi budu silili da se ujedinjavaju po krvi, jeziku ili pismu. Ali Srbi moraju biti ti koji će dati primer da su sposobni da se izliju van nacionalističkih stranaka zato što su najbrojniji i zato što efektivno vladaju državom. Ne verujem da bi se svi Mađari sjurili u Agoštonovu partiju kada bi postojali normalni uslovi života gde je dovoljno biti građanin. Da sam na vlasti zabranio bih bilo kojoj državnoj instituciji da bilo koga pita šta je po nacionalnosti i veroispovesti. Svako neka to kaže ako hoće ili ako smatra da je to za njega bitno, ali bih zabranio da država pita dete u školi koje je nacionalnosti. To je nedozvoljeno. Može da ga pita na kojem jeziku hoće da sluša nastavu.

Zlatko Romić

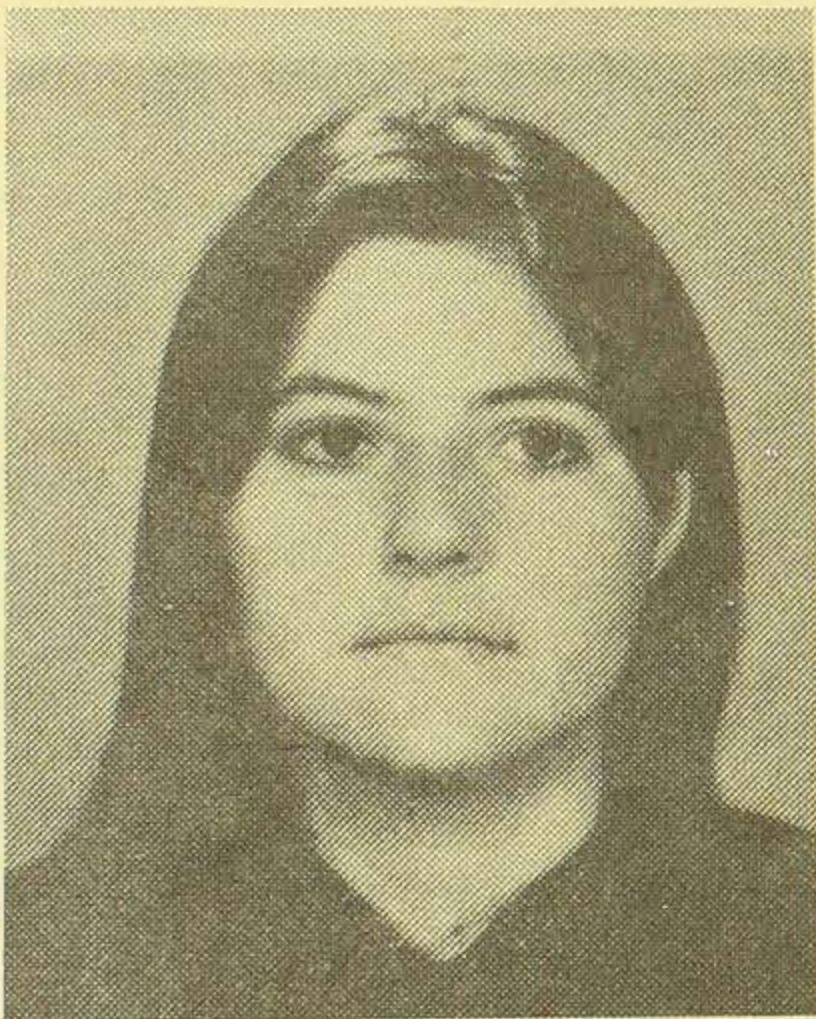
„Dužijanica 94” SJAJ „KRISTALA”

U restoranu KUD „Bunjevačko kolo” uručene su 8. rujna nagrade i zahvalnice sudionicima u natjecanju aranžera izloga u okviru „Dužijanice 94”. Ove je godine u konkurenciji bilo 9 izloga.

Prvu nagradu osvojio je izlog prodavaonice „Kristal” aranžera **Jelene Babić** i **Gábora Erdélyia**. Aranžerski „tim” u sastavu **László Nemes**, **Erika Čujić**, **Petra Gligović** i **Dragan Stojanovski** osvojio je drugu nagradu za izlog u robnoj kući „Centar”, dok je **Anđelka Beneš**, aranžer prodavaonice „Mc Gregor” osvojila treće mjesto. Gospođa **Eržika Cvijanović** dobila je posebnu nagradu, sliku u ulju, rad **Tereze Nagy** za izlog u prodavaonici „Domaćinstvo”.

Nagrade i zahvalnice sudionicima natjecanja, kao i članovima žirija, uručio je gospodin **Lazo Vojnić Hajduk**, predsjednik Organizacijskog odbora „Dužijanice 94” koji je između ostaloga istaknuo da je bilo dosta propusta u organizaciji od strane samih organizatora natjecanja i da bi se do naredne „Dužijanice” trebalo donijeti propozicije koje bi sadržavale minimum onoga što se od aranžera za tu prigodu zahtijeva.

(z. r.)

Danijela Pivko, kraljica piva

ZAVRŠEN FESTIVAL PIVA

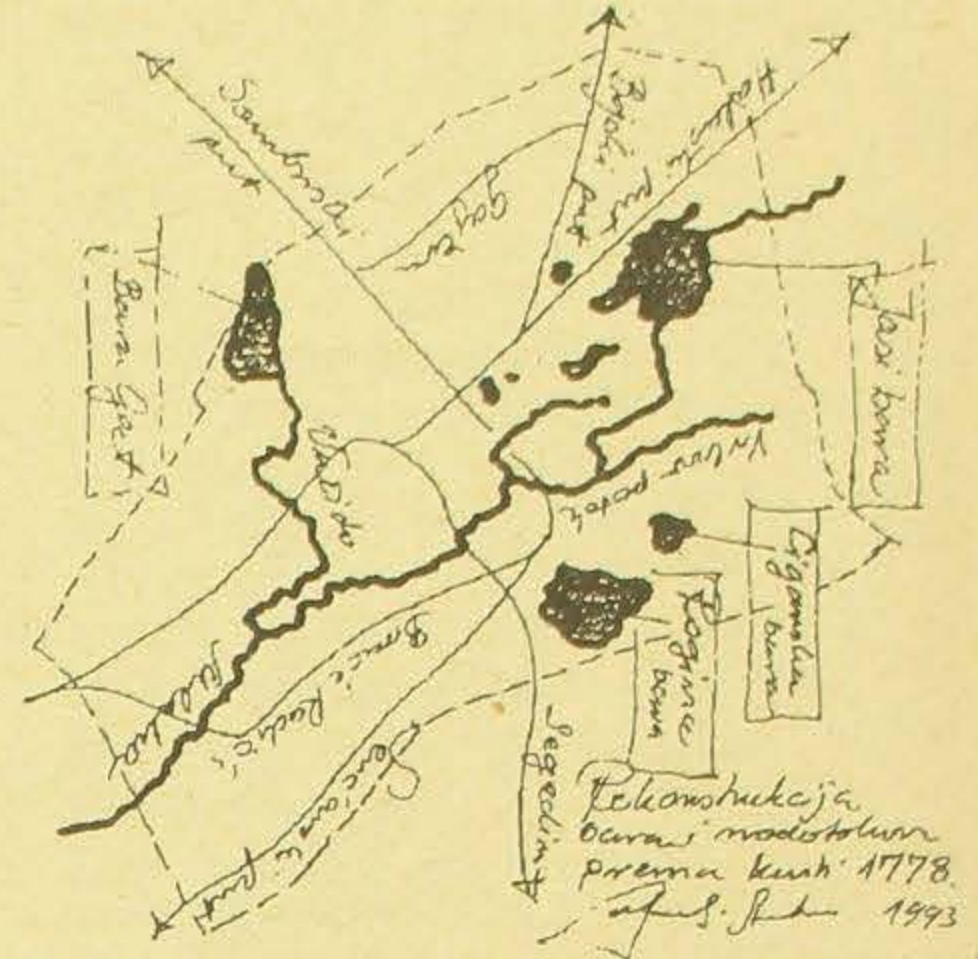
U bašti Doma kulture u Tavankutu 27. kolovoza završen je festival „Dani piva 94”. Tom prigodom organizirano je i natjecanje u brzom ispijanju piva.

Za „kraljicu festivala” izabrana je **Danijela Pivko**, mlada radnica „Yucoma” iz Tavankuta i osvojila paket proizvoda istoimene firme kao prvu nagradu. Za njenu pratilju izabrana je **Sandra Šimić**. U muškoj konkurenciji za najbrže pivopije na natjecanju proglašeni su **Savo Bašić**, **Antun Nimčević** i **Stipan Marinko**. Sve vrijeme trajanja festivala mlade su zabavljali rock grupe „Amor” iz Subotice i „Džepno izdanje” iz Sombora.

(r. r.)

GRAD NA VODI

Jednom prilikom, sad već spada u anegdote, raspravljao sam se sa jednim vrlim prijateljem, nažalost sad već pokojnim i to u Somboru. Gospodin Crkvenjakov, bio je velik zaljubljenik u Dunav, al pored tog i veliki poznavalac režima voda u Vojvodini, a posebno u Bačkoj. Tema široka i duboka. Kad odjedared on meni kaže: „Sve ja to razumim što ti kažeš, al kaki je to grad, ta tvoja varoš Subotica, a kād nije na vodi?” E onda di je - tu je, moro sam mu kazati: „Znaš šta? Varoš Subotica je nastala na vodi samo ti to ne znaš! Mi smo Subotčani, ko i vi Somborci te vode planski regulisali. Isušili smo bare, kanalisali vodotokove, a na dobivenim površinama izgradili varoš koju ti danas poznaš i vidiš, al joj prošlost ne znaš, pa mi zato tako kažeš. Uostalom, isto ste i vi Somborci uradili u vašoj varoši sa koritom Mostonge koja prolazi kroz centar varoši.” E sad je došlo do onog što vikovima traje - koja je varoš veća: Subotica il Sombor? Nema druge i mi se okladimo, a iza leđa nam na zidu visi velika karta voda Vojvodine i na njoj još uvijek stoji ucrtato da vodu iz Kelebijskog jezera, po srid sride varoši jedan potok odvodi u Paličko jezero. I tako ja dobio okladu, al je nismo stigli podilit za njegovog života!

U svom tom divanu ima čegagod vrlo zagonetnog! Stvarno: kako mož bit VAROŠ a da nije na vodi? Prostrana panonska ravnica sa svojim pustarama u međurečju Dunava i Tise - od Pešte do Petrovaradina nema ni jednu jedinu varoš koja nije nastala na njevim obalama. Jedino je Subotica ta varoš koja nije nastala uz njeve moćne tokove, već tu di je, na suvom. Al to je samo naizgled tako. Pravi odgovor je na pitanje: kako i zašto baš grad tu, baš i nije teško dat.

Nasto je baš tu zato što su se svi suvozemni putovi, od prošlosti do danas, pravca sever-jug, istok-zapad, baš ode ukrštali. Ovi poprečni putovi, pravca istok-zapad, bili su s početka, a i danas vezani za prelaznice na pomenutim rekama, kod koji su se i formirala naselja, a ovaj podužni putni pravac od Petrovaradina do Pešte je još i danas najkraći, a varoš je na njemu baš na po puta -na njegovoj sredokraći. Pored te panonske sredokraće putova međurečja Dunava i Tise opredeljujuće je bilo da na suvim pustarama putovi vode tamo di ima vode za ljude i marvu. Teritorija današnje varoši i njenog šireg okruženja obilovala je u prošlost i tekućom i stajaćom vodom - potocima i barama, pa čak i jezerom Palić. Odili su tu i prohodili putnici namernici oduvik i hode, od prošlosti do danas - počev od karavana i volovski zaprega, konjanika i vojski željeznica i automobila. Svi su morali tu zastat na po puta da se malo odmire i vode napiju. Svi su se ti putovi vremenom osavremenili, al su im trase ostale. Pa čak i avioni svojim bilim repovima koje vidimo iznad varoši na velikoj plavoj polulopti bačkog neba nadleću varoš. I njima je sredokraća, čak i tamo gori. Bilo je vode dovoljno za sve koji su bili žedni i željni odmora hodeći oduvik po tim prašnjavim i blatnjavim putovima a koji put i pod snigom, u zavisnosti od godišnjeg doba.

Sve ovo naoko je danas neobično, al o tom svidoe brojni arhivski dokumenti: zapisi, karte, planovi i crteži i po koja stara izblidila fotografija. Na njima je sveukupno sačuvan dio istorije od varoši. Da je vode bilo, dovoljno je samo kazat da su još kako tako sačuvani pojedini nazivi JASI BARA, CIGANSKA BARA, ROGINA BARA i GAT il' VOK, MLAKA i VUČIDO. Sve te bare i vodotokovi oticali su otvorenim tokovima u prošlim vremenima, tamo di će posli nastat varoš koju mi danas poznamo.

Mr Antun Rudinski, arhitekta
(nastavit će se)

OBAVIJEST

U izdanju Kulturno umjetničkog društva „Bunjevačko kolo” pojavio se prvi broj godišnjaka ovoga društva. Broj je u cijelosti posvećen „Dužijanci '93”. Sadrži tekstove o završetku žetelačkih radova, bogato je opremljen fotografijama i ilustracijama. Ova lijepo ilustrovana publikacija trebala bi se naći u svakoj kući kao vodič o dužijanci. Godišnjak se može nabaviti u prostorijama društva u Pre-radovićevoj 4 po cijeni od 15,00 dinara.

HRVATSKI MAJUR

U nedjelju, 4. rujna, Hrvatski Majur je doživio nezapamćeno slavlje. Toga dana okupilo se oko 600 gostiju bivših i sadašnjih stanovnika Hrvatskog Majura, te gostiju iz drugih okolnih mjesta i iz Subotice da prisustvuju blagoslovu tzv. „Gabrićevog križa”. Slavlje je započelo u 10,30 sati svečanom procesijom koja je krenula od salaša **Jose Gabrića**; na čelu su bili mladi u narodnim nošnjama, koji su došli sa svojim župnikom velečasnim **Antunom Gabrićem**, koji je rodom s Hrvatskog Majura, da se raduju s njim i uveličaju ovaj događaj recitacijama i pjesmama. Naravno, sa njima je bila i **s. Beata**, bez čijeg zalaganja bi sve bilo manje lijepo i manje svečano. Iza njih su išli svećenici: vlč. **Antun Gabrić**, župnik tavankutski - praunuk **Ivana Gabrića** koji je dao postaviti križ na svojoj zemlji koji je ove godine obnovljen. Zatim vlč. **Andrija Anišić**, župnik subotičke župe sv. Roka, rođen i odrastao na Hrvatskom Majuru; bio je tu i nezamjenjivi, u ovakvim zgodama, preč. **Andrija Kopilović**, katedralni ceremonijar i biskupski vikar za pastoral, zatim **msgr. Ferenc Berényi**, prefekt biskupijskog računarskog ureda, i vlč. **Slavko Večerin**, tajnik biskupije i duhovnik sjemeništa „Paulinum”. Najdraži i najveći gost ovog slavlja bio je subotički biskup **msgr.**

skog Majura imati svake godine prilike sastati se, oživjeti uspomene, i zajedno moliti na „svetom tlu” svog zavičaja. Poslije svete mise zalaganjem i financijskom potporom g. **Josipa Anišića** priređen je ručak za 340 uzvanika.

Prigodom blagoslova Gabrićevog križa u svom predavanju vlč. **Antun Gabrić** između ostalog je rekao: „Od prvih kršćanskih vremena Kristov križ bio je u velikoj časti: svi liturgijski čini počimani su i završavani križanjem, blagoslovine i sveti sakramenti podjeljivali su se znakom križa. Znak križa isticao se na odijelu, a postavljan je i na javnim mjestima. Stoga je razumljivo da se križ postavljao ne samo pred crkve, na tornjeve, nego i na raskrižja i pored puteva. Prolazeći kraj njih vjernici ih pozdravljaju, zaustavljaju se da ga počaste poklonom i molitvom, a u korizmeno vrijeme okupljaju se oko njega da ga posebno počaste.

Takav jedan križ postavljen je i ovdje na ovom malom raskršću đurđinskog i prikog puta. Zovu ga „Gabrićev križ” u spomen **Ivana Gabrića** koji ga je dao podići davno, skoro prije sto godina.

Križ od hrastovog drveta u Subotici u današnjoj Gajevoj ulici izradio je majstor **György** (prezime mu se izbrisalo ács, dakle tesar). Urezana godina 1897. dobro se vidila.

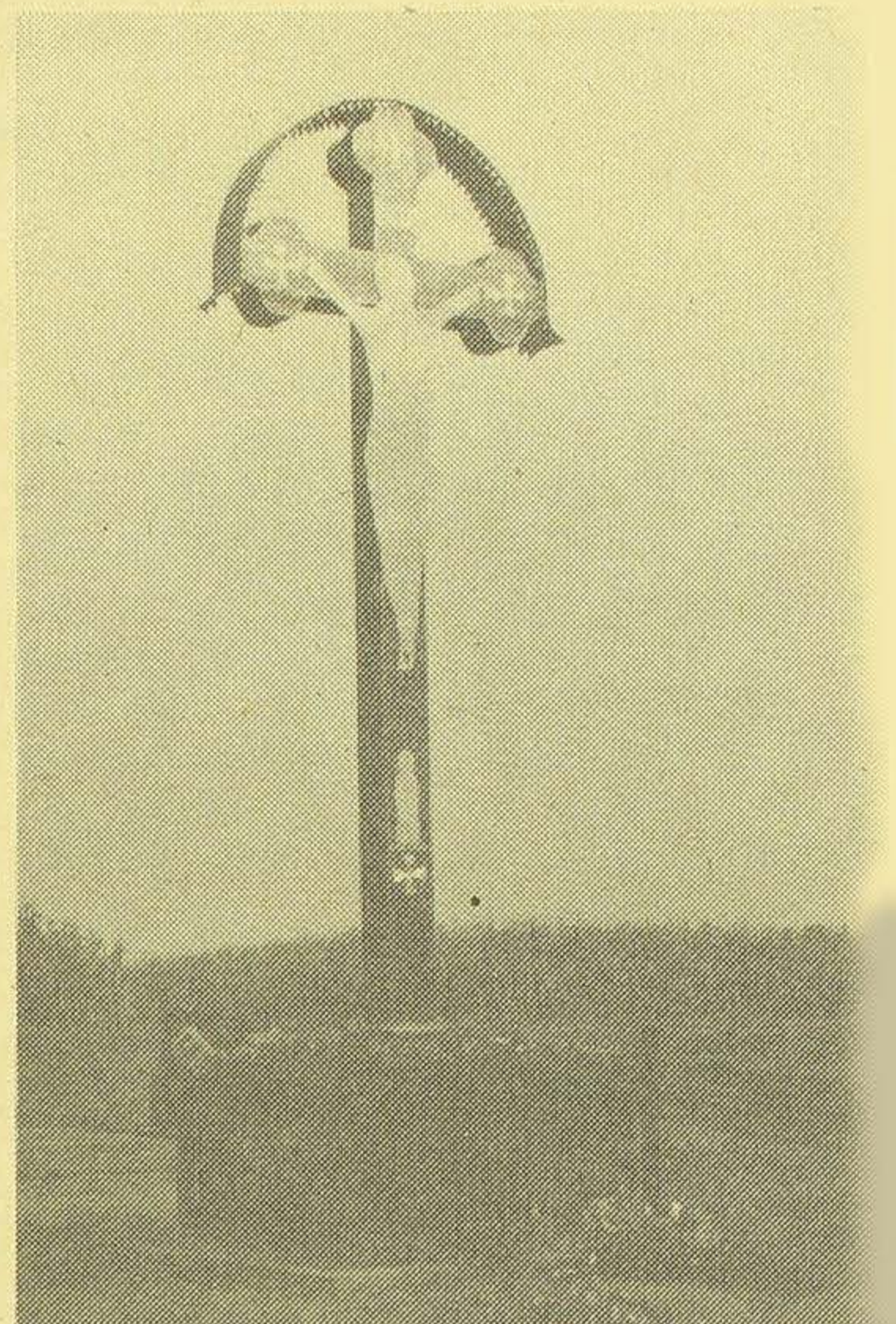

János Péntzes, koji je blagoslovio obnovljeni križ i predvodio svečanu koncelebriranu svetu misu. U procesiji od Gabrićevog salaša do križa svećenici i narod Božji pjevali su litanije Svih svetih.

Na početku svete mise obnovljeni križ pozdravile su djevojčice u narodnim nošnjama, a vlč. **Gabrić** govorio je o povijesti „Gabrićevog križa”. Propovijedao je vlč. **Andrija Anišić**. Na koncu mise preč. **Kopilović** izvjestio je prisutne da će ubuduće svake godine prve nedjelje u mjesecu rujnu na istom mjestu biti proštenje. Tako će stanovnici Hrvat-

Tako je križ stajao na ovom malom raskršću 97 godina, pa ga je zub vremena: kiša, snijeg i vjetrovi naćeo, i zapretio je padom. Vjernici ovoga kraja, kojih još veoma malo ima ovdje, ali i oni koji su se ovdje rodili i rasli, a sada su uglavnom u gradu u dogovoru sa praunucima pokojnog **Ivana**, složili su se da podignu novi križ.

Lajčo Anišić sam se ponudio da će dobrovoljno izraditi križ. Korpus i pokrov su od bakarnog lima. Isus je jednostavno ofarban, a naznačene su samo rane. Ispod Isusa je mali lik **Blažene Djevice Marije**. Sasvim dolje je

urezan natpis „Prvi križ podigao **Ivan Gabrić** 1897. a ovaj drugi njegovi praunuci 1994.” Izradio **Lajčo Anišić**.

Stari križ je ispilan i zakopan pod novi.

Kratka monografija Hrvatskog Majura:

Ovdje gdje se mi sada nalazimo, na raskrižju đurđinskog puta i atara, kod križa, jeste geografski društveni centar. Tu je križ, stanica, škola, drumarska kuća, mijana **Paloš** i četiri šora salaša. Ti šorovi salaša ne tako davno, bili su puni naroda, mladeži, djece. Škola je od đaka vrila kao košnica. Znalo je biti i do stotinjak đaka. Sada se sve promijenilo. Od 150 salaša ostalo je naseljeno samo 27. Život je zamro: pruga demontirana, stanica se ruši. Škola zatvorena i ona je u raspadanju. Drumarska kuća pusta. pa su čak i dvije „mijane”, **Paloš** i **Kempecova-Arankina** mijana zatvorene. Zašto se to dogodilo, duga je priča.

Sredinom Hrvatskog Majura prolazi „**Verušički do**”, koji ima dva značajnija lokaliteta: **Vrtlog** i **Matekova bara**. **Vrtlog** je bio na Gabrićevoj zemlji. Bilo je u njemu vode preko čitave godine, pa su se u njemu djeca ljeti kupala. **Matekova bara** iskopana je kraj sivačkog puta i služila je za napajanje stoke iz **Matekovog majura**.

Željeznička stanica sagrađena je 1910. Prvo je ovdje bila stanica sa imenom „**Vörös egyház**”. Ime vrlo znakovito jer podsjeća na lokalitet crkve. Hrvatski Majur dobio je ime 1918. godine.

Početkom ovog stoljeća škola je radila u privatnoj zgradi na **Kimetinom salašu**. Osnovna škola „**Mijo Mandić**” sagrađena je 1910. Prvi učitelj bio je **Vilmos Konc**. Iz ove škole izišlo je nekoliko svećenika: **Leopold Ivanković**, **Antun Gabrić**, **Ivica Skenderović** i **Andrija Anišić**. I čuveni znanstvenik i kolekcionar **dr. Vinko Perčić**.

B. Rogić

Poučni skup za zabranu podizanja spomenika nevinim stradalnicima

SKRNAVLJENJE ŽRTAVA OSLOBOĐENJA

Prošlog tjedna u zgradi Izvršnog vijeća praktično nepostojeće pokrajine Vojvodine, umjesto znanstvenog, održan je poučni skup sa ciljem da se razmotri pitanje podizanja spomenika građanima Subotice, koji su bez suđenja pobijeni nakon oslobođenja, tijekom 1944. i 1945. godine. Umjesto da se sa zvaničnog mjesta konačno pokrene inicijativa za rasvjetljavanje poluvijekovne misterije, istine o krvavom piru oslobodilaca, te umjesto da se znanstveno – a što je mnogo važnije – pravno stave na svoje mjesto najcrnije stranice druge Jugoslavije, svjedoci smo uporne težnje ne samo da se i dalje zataškavaju sramni događaji, nego i da se ukaljaju uspomene na nevine žrtve. Naime, sve dok se ne dokaže suprotno, pobijeni građani, žrtve pokolja, izvršenih pod okriljem noći bez prethodnog suđenja - s u n e v i n i! Karakteristično je da ni u prethodnom, ni u sadašnjem režimu nitko od zvaničnika nema hrabrosti suočiti se s istinom, tj. da se izvrši zvanična istraga i da se utvrdi istina o žrtvama i o njihovim egzekutorima. Nemaju smjelosti čak ni da ozvaniče navodnu krivicu pogubljenih građana, čiji se točan broj ne zna. Pominje se brojka od 2000 žrtava na teritoriju općine Subotica, a do sada je utvrđen spisak od 530 imena, pretežito građana mađarske, zatim hrvatske nacionalnosti.

Glavnu ulogu je na skupu odigrao – bar po informaciji koju smo imali prilike vidjeti na ekranu **Dragan Božinović**, načelnik Sjevernobačkog okruga. Po svojoj prilici velikog *Nova knjiga*

udjela je imao i u sazivanju skupa, jer je njegovo izlaganje ličilo na uvodnik u diskusiju. Žalio se cijenjenom skupu da je podizanje spomenika u Subotici u neodmakloj fazi, te da inicijatori, DZVM i DSHV Subotice, žele izjednačiti žrtve i dželate. Pod žrtvama je podrazumijevao žrtve fašizma, a pod pojmom dželata građane ovog grada koji su od strane oslobodilaca pobijeni bez suđenja. Bilo je dovoljno da netko uperi prst u njih, te da ih optuži za suradnju s okupatorima, ili da isto učini zbog zavisti ili netrpeljivosti.

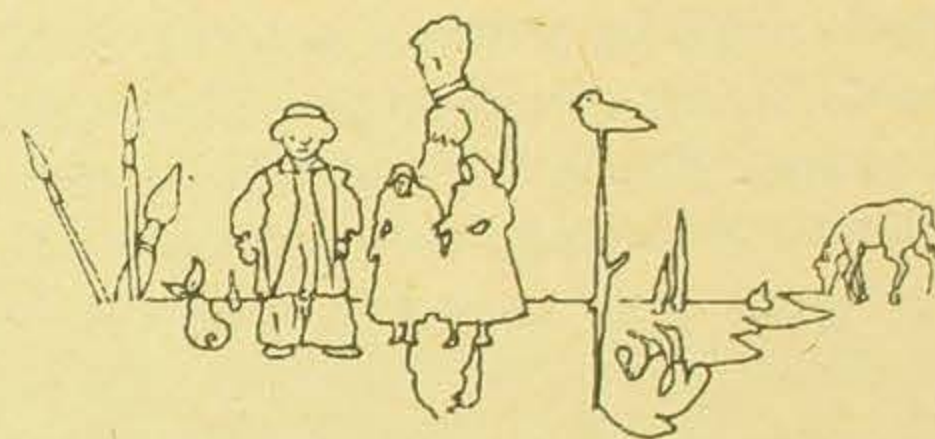
Dragan Božinović, sa svojom logikom žandarma, koji smatra da mu je najvažniji zadatak obuzdati „secesionistički nastrojene“ Mađare i Hrvate, učinio je neoprostivu grešku nastavljujući tradiciju zataškavanja ratnih zločina oslobodilaca Subotice i porbkao je neke pojmove. Namjera DZVM-a i DSHV-a je da jednom svi zajedno odamo poštu svim nevinim žrtvama fašizma i ratova, a načelnik okruga je izvršio skrnavljenje uspomene na žrtve, ubrajajući ih u dželate. Istina je međutim, da gnusni zločin, ubijanje ljudi bez suđenja, što je bilo svojstveno fašistima koje smo svi osudili, nije izjednačio žrtve i dželate, kao što to reče Dragan Božinović, nego je izjednačio oslobodioce s fašistima. Točnije rečeno sami su se izjednačili svojim postupcima, naravno samo oni koji su to izvršili, odnosno šutke ili aktivno odobrili, a poslije zataškavali. Ovo se odnosi i na one koji i dan danas zataškavaju te sramne

događaje, ratne zločine koji ne zastarevaju, a povrh svega još i vrijeđaju osjećaje rodbini žrtava.

Malo je za utjehu da je netko od prisutnih primjetio da bi bilo uputno formirati neutralnu komisiju koja bi na znanstvenoj osnovi rasvijetlila te događaje iz naše prošlosti. Međutim, redoslijed treba biti drugačiji. Pravo sudni organi bi trebali na osnovu službene dužnosti konačno kazati svoj sud, pa bi povjesničari imali vjerodostojne podatke da rasvijetle ove bijele (bolje rečeno crne) točke naše povijesti.

Neke općinske skupštine i pojedinci smatraju da ne treba otvarati stare rane. Međutim, ratne zločine ne treba prepustiti zaboravu, tim prije, što će to ohrabrujući djelovati na današnje ratne zločince, da ponove „slavne“ događaje iz vremena „oslobođenja“, za što imamo najnovije primjere iz prljavih ratova koji se vode u neposrednoj blizini.

István Valihora

Vinjeta: Ivan Balažević

DILEME

BUNJEVCI - HRVATI, ILI ...?

Ponovo, i po ko zna koji put, su se uzbudili duhovi bolje reći dušebrižnici, koji neprestano imaju neodoljivu želju da dokažu ko je, šta, i kojem narodu pripada. Pozivaju se u pomoć razni naučnici i historičari, a takvih se namnožilo u posljednje dve-tri godine tušta i tma i koji su spremni za dobar honorar da naručiocu dokažu da je neko stopostotni Marsovac. Pominje se Đilas, koji je, tobož, dekretom odredio nakon Drugog svjetskog rata da Bunjevci moraju biti Hrvati. Čak su se ovih dana i tavankutski borci našli p(r)ozvani da i oni daju prilog o poreklu Bunjevaca. Nije zalud naš narod sročio uzrečicu da „besposlen pop i jariće krsti“.

Ovaj tekst nema nameru da duboko i analitički zalazi u prošlost ovog ili onog naroda, već da ukaže na jednostavni sled logičkih događaja u ne tako davnoj prošlosti.

Jedna velika skupina Bunjevaca došla je u ove krajeve iz Dalmatinske zagore, iz okoline Sinja, Karlobaga, Crikvenice, Zadra, Liča i drugih mesta ovog dela Dalmacije. Naselivši se u takozvanom „Bajskom trokutu“ (Baja, Sombor, Subotica, Segedin) potonje stanovništvo ih je nazivalo Dalmatincima, dok su se oni međusobno nazivali Bunjevci.

I nikom to nije smetalo sve dok država nije odlučila da načini popis svojeg stanovništva. Tada su se Bunjevci verovatno po prvi put našli u dilemi kako se izjasniti, jer su im državne vlasti jasno rekle da su Bunjevci i Dalmatinci samo etničke skupine ali da nisu narod, odnosno nacija. Pošto su još u nekađšnjoj domovini primili katoličku veru, a došli su iz Dalmacije koja se nalazi u Hrvatskoj, najlogičnije je bilo da se izjasne kao Hrvati. Nije, dakle, bilo nikakve prisile ni dekreta (Đilasa) da se izjašnjavaju po svaku cenu kao Hrvati. Jer tadašnjoj državi (Austro-Ugarskoj) više je bilo bitno ko je kakve veroispovesti, a ne kojoj naciji pripada.

Sličan je stav imala i Jugoslavija, nastala 1918. godine. I nju je više interesovalo ko je kakve veroispovesti, nego kojem narodu pripada. U dačkoj knjižici iz školske 1940/1941. u rubrici vera i narodnost lepo stoji upisano da je dotični dak rimokatoličke veroispovesti, a da je po narodnosti Jugosloven. Vojsci je takođe bilo bitnije ko je kakve vere nego nacije, jer je i ovde u rubrici vera i narodnost upisano da je rimokatolik, a Jugosloven po narodnosti. U ovoj vojnoj knjižici ima još jedan zanimljiv detalj. U rubrici koje jezike govori upisano je da pored mađarskog govori jugoslovenski. Dakle, gospodo, još tada se vodila jedna daleko bolja politika nego danas.

Naravno, prilikom zvaničnog popisa koje je država povremeno sprovodila, Bunjevci su se i dalje izjašnjavali kao Hrvati. Iako je bilo i nakon Drugog svjetskog rata tek se u popisu iz 1971. godine, u kome je i autor ovih redaka učestvovao, pojavila rubrika sa dvojnim nazivom Bunjevac – Hrvat (znači, nije novokomponovana nacionalnost, kako ističu tavankutski borci). Tek u popisu iz 1991. se pojavila „čista“ rubrika sa naznakom „Bunjevac“, ali tada su na scenu već stupile kojekakve stranke, odnosno, partije koje su imale debelog upliva u organizaciju popisa i dale mu političku konotaciju forsirajući ovakvo ili onakvo izjašnjavanje, tako da se ovaj popis može više nazvati političkim, a manje statističkim.

Bilo kako bilo mislim da bi se svi dušebrižnici trebali okaniti brige za ovu ili onu naciju i prepustiti svakom na volju da se izjašnjava kako želi. Poreklo pojedinih naroda i etničkih grupa treba da istražuju naučnici visokog domaćeg i svetskog renomea, a ne kojekakvi brzopotezni i novokomponovani historičari, etnografi i geografi.

Čitalac iz Ljutova

(ime i adresa poznati redakciji)

ANTE SEKULIĆ: „HRVATSKI PISCI U UGARSKOM PODUNAVLJU OD POČETKA DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA”

Naš neumorni pjesnik, kritičar i znanstveni radnik dr. Ante Sekulić iznova nas je obradovao novom knjigom. U izdanju Sekcije Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog centra PEN-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu u Zagrebu, a u ediciji „Prinosi za povijest književnosti Hrvata – Autori i djela”, knjiga II., tiskano je jedno od njegovih najnovijih djela *Hrvatski pisci u ugarskom podunavlju*.

Kako sam autor veli, ova knjiga želi sačuvati sve što je do sada istraženo i zabilježeno o hrvatskim književnicima i piscima koji su živjeli i radili do kraja XVIII. stoljeća izvan današnjeg našeg državnog područja, u krajevima koji su bili pod ugarskim oblastima. Drugim riječima, pokušao je sakupiti rasuto hrvatsko književno i književničko blago naših sunarodnjaka u Bačkoj. Grada je obilata, ali za općinstvo (i znanstvenike?) još nepoznata i nedostatno proučena.

Grada unutar knjige podijeljena je u šest poglavlja. U prva dva se tretiraju pitanja jezika i pravopisnih rješenja kod naših starijih pisaca, te prikazuju prinositelji našoj jezikoslovnoj kulturnoj baštini (životopis i djelo Mihovila Radnića, Lovre Bračuljevića Budimca, Stjepana Vilova, Ivana fra Emerika Pavića, Luke Čilića, Nikole Kesića i Adama Patarčića). U III. poglavlju se govori o sadržaju rada i značenju naših podunavskih filozofskih učilišta i filozofskoj baštini hrvatskih podunavskih pisaca XVIII. stoljeća. U IV. poglavlju prikazani su životni put i djelo znanstvenika Adama Adalberta Barića, zatim (Ivana Nepomuka Ambrozovića, Antuna Josipa Knezovića, Grgura Peštalića, Stjepana Grdenića i Grgura Čevapovića. Sekulićevu knjigu zaključuju zaglavne misli, literatura, sažeci na stranim jezicima te kazalo imena. Posebnu čar ove publikacije čine autorski crteži-portreti pisaca i znanstvenika akademskog slikara **Rudolfa Labaša**. Likovna oprema: **Miroslav Šutej**. Knjigu je znalački uredio **Stjepan Šešelj**.

(I. r.)

Naš književni leksikon

IVAN PRČIĆ (Gornja Čikerija, Mađarska, 19. rujna 1901. - Tavan kut, 9. prosinca 1988.), pjesnik, pisac igrokaza, kulturni radnik i učitelj. Prve stihove objavio tek 1944. u srborskom „Našem kalendaru”. Za života mu tiskane samo dvije zbirke. Prva Zrnca biserja objavljena je tek 1981, a druga Zrnca biserja i sedefa iverjanekoliko dana pred smrt 1988. **Stvarajući u dubokoj anonimnosti, svoju liriku je natopio refleksivnom tugom samotnjaka koji pati ali oplemenjuje.**

U VISINU

Soba mala, sobe tminu
sama tama: kroza zida
čet'ri zida pukotinu
pod i strop. tanka traka
svjetla sinu.

U toj tami Zaigralo,
ku osami zablitalo
zrnce praha zadovoljno
lebd, čami zadovoljno
kao rob. zrno praha.

Svjetla bi, Zatim zrakom
slobode bi, zajahalo,
svemira bi zajezdilo
i zvijezda u visine
krug. susret suncu.

U čamotnu (1974.)

Prikaz knjige **CSERES TIBOR: „KRVNA OSVETA U BAČKOJ”**

u izdanju „AGM” – Hrvatskog informativnog centra, Turist komerca iz Zagreba, 1993. god., biblioteka „Crni dossier” **POJAVILA SE KNJIGA Cseres Tibora „Krvna osveta u Bačkoj”**.

Naslov izvornika: „Vérbosszu Bácskában megvető könyvkiadó”, Budapest 1991.

Prijevod: Ildikó Drašković i L. J. Horvat

Copyright: Turistkomerc-Zagreb

Strana: 255-257

Autor je inače napisao roman „Hladni dani” na osnovu kojeg je snimljen i mađarski igrani film pod istim naslovom.

U romanu „Hladni dani” se govori o pokolju Srba i Jevreja u Novom Sadu i Šajkaškoj.

U knjizi „Krvna osveta u Bačkoj” prikupljeni su podaci o genocidu mađarskog življa u Bačkoj (Novi Sad, Bezdan, Srbobran, Sivac, Nadrljan, Kanjiža, Bečej, Bački Gračac, Temerin, Horgoš, Martonoš, Senta, Ada, Mol, Bačko Petrovo Selo, Čurug, Žabalj, Sombor, Vrbas, Pačir, Bajmok, Apatin, Kula i Subotica.

U knjizi je odštampan poseban prilog dr. **Andrije Bognara** pod naslovom „O genocidu nad Mađarima”.

Knjiga se može nabaviti u Zagrebu, po ceni od 55 hrvatskih kuna, ili 15 DEM.

Za informacije o eventualnoj nabavki knjige zainteresovanim čitaocima, možete se obratiti na redakciju „Žiga”.

Grgo Bačlija

ŽIVOTOPIS

BALINTA VUJKOVA (III.)

1944.

Zbog svojih slobodarskih svaćanja koncem godine upućen je na prisilni rad u mađarske radne jedinice, a odtuda u kažnjeničku čet, te dopijeva u jedan njemački koncentracioni logor u Austriji. Pero ne baca iz ruku, čak ni na prinudnom radu, u zapadnoj Mađarskoj i istočnoj Austriji. Tu nastaje drugi dio *Mravljeg cara*, napisan u predasima između dva usiljena marša na njegovom križnom putu.

1945.

U ljeto, kolovoza mjeseca, samo dan nakon povratka iz zarobljeništva u Austriji, postaje suradnik i jedan od urednika subotičkog izdanja dnevnika *Slobodna Vojvodina*, odnosno Hrvatske riječi.

Satirične crtice Balinta Vujkova **Bač Boda ide na izbore** izlazi iz tiska u nakladi „Hrvatske riječi”.

1946.

Tijekom 1945. i 1946. zamjenik je narodnog zastupnika.

1947.

Narodni kalendar za 1947. godinu uredio je, te za izdavača odgovara Balint Vujkov.

1948.

Narodni kalendar za 1948. godinu uredio je, te za izdavača odgovara Balint Vujkov. Matična kuća (Hrvatska riječ) objavljuje mu podulju pripovijetku **Dva borca**. Potkraj ljeta postaje glavni i odgovorni urednik Hrvatske riječi.

1949.

Uredio je Narodni kalendar za 1949. godinu. Siječnja mjeseca odlazi s dužnosti glavnog i odgovornog urednika lista, te postaje jedan od osnivača i profesionalnih čelnika Saveza kulturno-prosvjetnih društava Subotice.

1951.

Bunjevačke narodne pripovitke - Knjiga prva, naslov je zbirke priča tiskane potkraj godine. Sadrži 64 pripovijetke, pogovor Uz ovu knjigu, kratke bilješke o pripovjedačima, te Tumač manje poznatih riječi. Ova knjiga ima 350 stranica.

Zagrebački izdavač Seljačka sloga, u knjigu Hrvatske narodne pripovijetke uvrstio je 12 bunjevačkih narodnih pripovjedaka koje je sakupio i obradio Balint Vujkov.

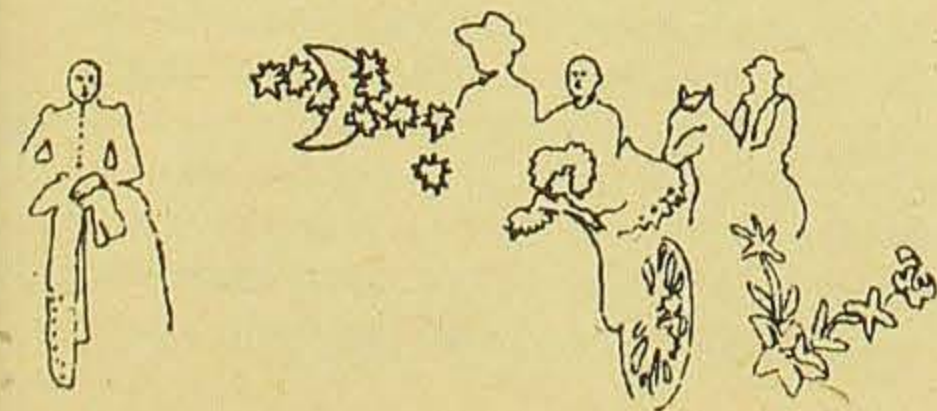
1952.

Tijekom godine pokreće izdavačku djelatnost u okvirima Saveza kulturno-prosvjetnih društava Subotice. Zahvaljujući tome krajem ove i početkom naredne, 1953. godine izlaze iz tiska tri knjige: **Soneti** Jakova Kopilovića, **Odbljesci** Lazara Merkovića i **Niko i ništa; Vašange: Ča Bonina razgala** Matije Poljako-
vića.

„Školska knjiga” iz Zagreba u zbirci Narodne pripovijetke tiska i 11 bunjevačkih narodnih priča iz radionice B. Vujkova.

Pripremio: **Lazar Merković**

(nastavlja se)

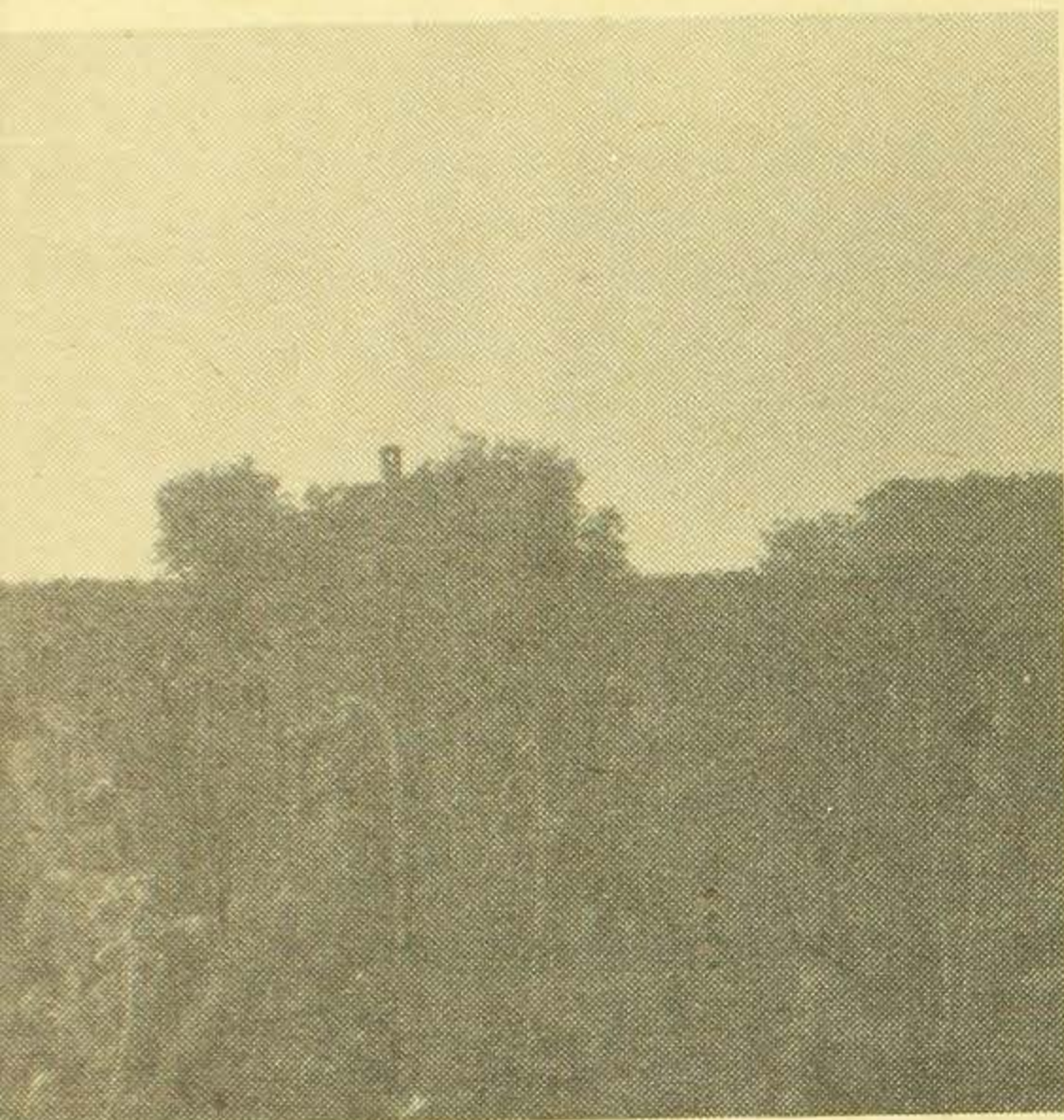

Zahtev za vanrednu sednicu Skupštine Republike Srbije POLJOPRIVREDI POMOĆI – POREZ SMANJITI

Na poziv članova Nezavisnog sindikata zemljoradnika Bačkog Gradišta 1. septembra predsednik i potpredsednik Kluba NZSV za Suboticu prisustvovali su, kao gosti, osnivanju Kluba NZSV za Bačko Gradište. Pred prepunom bioskopskom salom zemljoradnicima ovoga mesta obratili su se predsednik Kluba NZSV za Suboticu **mr Ivan Rudinski** i potpredsednik **Ivica Čović**. Pored informacije o

radu Kluba NZSV u Subotici, govorili su i o specifičnostima poljoprivredne proizvodnje na području privatnog sektora sa posebnim osvrtom na problematiku tzv. „netipičnih“ zemljoradnika i staračkih zemljoradničkih domaćinstava.

Osnivačkoj skupštini NZSV za Bačko Gradište prisustvovao je i **Blaško Kopilović**, poslanik Skupštine SRJ, te **Zaharije Trnavčević**, predsednik Odbora za poljoprivredu Skupštine Srbije i **Šandor Pal** (Sándor Pál), poslanik Skupštine Republike Srbije. Svojim diskusijama u potpunosti su podržali nastojanja NZSV u pogledu oslobađanja poljoprivrednika od velikih nameta, uspostavljanjem odgovarajućeg pariteta cena, obezbeđenju povoljnih uslova za jesenju setvu i dobijanje kredita pod povoljnim uslovima. Poslanik Šandor Pal je skup upoznao sa inicijativom 112 poslanika Skupštine Republike Srbije za sazivanje vanrednog zasedanja koje bi bilo namenjeno isključivo rešavanju problema u poljoprivredi, kao i odlučivanju o predlogu za smanjenje poreskih dažbina za 50%. (na. vi.)

Peticija zemljoradnika predočena Vladi Republike Srbije UZ ODBIJANJE I ZAHTEVI

Po okončanju akcije Nezavisnog sindikata zemljoradnika na potpisivanju peticije i vraćanju poreskih uplatnica 30. avgusta višečlana delegacija ovog sindikata boravila je u Vladi Republike Srbije gde je razgovarala sa ministrom finansija **Dušanom Vlatko-**

vićem, te njegovim zamenikom **Đuradem Novakovićem**, kao i sa zamenikom ministra poljoprivrede **Srboljubom Stankovićem**, direktorom Uprave javnih prihoda Republike Srbije **Mirkom Kuljićem** i članom Odbora za finansije Skupštine Republike Srbije **Bogoljubom Trkuljom**.

Pored toga što je ministru finansija u republičkoj Vladi predočena potpisana peticija o nemogućnosti plaćanja poreskih obaveza, kao i preko 10.000 vraćenih (!) poreskih uplatnica, delegacija je u ime zemljoradnika zahtevala da se suša koja je ove godine zahvatila čitavu Srbiju, proglasi kao elementarna nepogoda, te da se zbog toga poljoprivrednici oslobode svih javnih dažbina. Zatraženo je i da se na vreme obezbedi dovoljna količina goriva i repromaterijala po povoljnim cenama i uslovima, kako bi jesenja setva mogla početi u optimalnom roku. Neophodno je da se privatni i društveni sektor poljoprivrede izjednače kod kupovine repromaterijala, odnosno da se ukine porez na promet koji plaća privatni sektor.

S obzirom da je zemljoradnik izgubio i motiv i sredstva za dalju proizvodnju, nužno je obezbeđenje povoljnih kredita ne samo za jesen 1994., nego i za prolećnu setvu 1995., te za stočarsku proizvodnju. Što pre je potrebno detaljno razmotriti položaj staračkih domaćinstava, a dat je predlog da se svi zemljoradnici, stariji od 70 godina i sa manje od 3 ha obradive površine proglase socijalnim slučajevima, te da se oslobode svih obaveza i da im se da socijalna pomoć. Ministarstvo finansija se obavezalo da se obezbedi overa zdravstvenih knjižica zemljoradnika, bez obzira da li je porez plaćen ili nije. (na. vi.)

Istorijski pregled razvoja hortikulture

VRTOVI STAROG VEKA

Veština podizanja vrtova u okviru naselja ima korena u dalekoj prošlosti. Istorijski spomenici pružaju nesumnjive dokaze da je ova veština bila veoma razvijena još u starom Vavilonu, Asiriji i Egiptu. Ova pojava nije slučajna. Vrlo nepovoljni klimatski i drugi uslovi sredine, nesnosne klimatske prilike pustinskih i polupustinskih krajeva navedenih zemalja nagonili su na gajenje biljaka i podizanje vrtova u cilju stvaranja senke i hladovine. Izraze „park“ i „dekorativan vrt“ stvorili su Vavilonci i Asirci.

Prvi vrtovi u ovim zemljama podignuti su u onim krajevima gde su se nalazili veštački sistemi za navodnjavanje. Po svemu sudeći ovaj momenat bio presudan, te su prvi vrtovi tog vremena organizovani po sistemu pravilnih geometrijskih površina. To je bio rezultat nastojanja da se organizacija vrtova prilagodi postojećoj mreži kanala.

Koliki su značaj narodi Bliskog Istoka pridavali podizanju vrtova vidi se i po tome što su stari Persijci sadnju drveća smatrali svetim poslom. Asirski car Tiglat Palasar je iz svojih ratnih pohoda donosio egzotično drveće, presađujući i velika stabla zajedno sa busenom (zemlja oko korena).

Persijski car Kir (VI vek pre naše ere) posvećivao je veliku pažnju podizanju vrtova, naročito onih sastavljenih od voćaka. Kir je naredio da se duž svih glavnih drumova, koji su vodili u prestonicu posade voćke.

U to vreme vrtlarstvo se smatra zanimanjem plemića, velikaša i vladara. Podizanje vrtova podiže se na stepen kulta a pojava „vrta“ vezuje se za pojavu najvećeg blagostanja i uživanja. Odatle i dolazi da se kod Persijanaca vrt naziva „rajem – paradizam“.

Vremenom veština podizanja vrtova postiže kod istočnjačkih naroda vrlo visok stepen. U vrtovima se podižu veštački brežuljak, terase, hramovi i veličanstveni ulazi.

Zahvaljujući spisima poznatih istoričara, sačuvali su se do današnjeg dana opisi vavilonskih „visećih vrtova“, sastavljenih od kvadratnih terasa, poređanih jedna iznad druge u obliku visokih piramida, pokrivenih brojnim biljkama, a niz koje je tekla voda, stvarajući živopisnu sliku i žuborenjem prijatnu sredinu. Jedan od najpoznatijih vrtova toga vremena bio je Semiramidin vrt kod koga je osnovu predstavljala kvadratna terasa sa stranom oko 480 m dugom. Voda se do najviše, a istovremeno i najmanje terase podizala specijalnim sistemom pumpi. Na najvišoj terasi nalazio se glavni deo vrta sa visokim stablima drveća. Drveće je bilo i na ivicama nižih terasa dok su se same terase nalazile na ogromnim kamenim stubovima. Odatle i potiče naziv „viseći“ za ovakve vrtove.

U kompozicionom pogledu stvari, Vavilonci i Asirci nastojali su da u vrtovima postignu što prirodnije sredine, radi čega šire koriste drveće i žbunje, a u znatno manjoj meri cveće. Od drveća naročito su koristili vrste sa velikim, grmolikim krunama ili izduženim stablima kao što su kedrovi (*Cedrus sp*) čempresi (*Cupressus sp*), a zatim palme (*Plenix sp*).

U težnji da u svojim vrtovima stvore što prirodniju sredinu Vavilonci su široko koristili prirodan reljef, smatrajući da se vrt, kao veštačka tvorevina najbolje može ostvariti ako se maksimalno prilagodi uslovima sredine.

Asirci i Vavilonci su podizali svoje vrtove u prvom redu oko dvoraca a zatim oko hramova. Ove poslednje nazivaju „svetim parkovima“ ili „rajskim vrtovima“. U kompozicionom pogledu kod ovih vrtova preovladava geometrijska podela prostora pravim stazama.

Veština podizanja vrtova bila je vrlo razvijena i u starom Egiptu. Egipćani su svoje vrtove takođe podizali kraj reka, u dolini Nila, sadeći u njima u prvo vreme pretežno povrće i palme. Povrće se gajilo u velikim količinama na posebnim površinama, što daje poseban karakter ovim vrtovima i ukazuje da je do njihove pojave došlo i zbog težnji da se obezbede i određene ekonomske potrebe. Docije, oni nastoje da spoje u vrtovima korisno sa lepim. Kanali za navodnjavanje i u ovom slučaju određuju geometrijsko oblikovanje površine vrtova.

Kao i svi ostali istočnjački narodi, i Egipćani su ispoljavali velike sklonosti prema gajenju cveća a posebno ruža maka, lotosa, papirusa i hrizantema.

Cvetne leje, bazeni sa lotosima, palme i druge biljke stvarale su u egipatskim vrtovima raskošne slike. Poznati po bogatstvu biljnih vrsta bili su vrtovi carice Kleopatre.

Poštovanje mrtvih, toliko karakteristično za mnoge istočnjačke narode, Egipćani su ispoljavali i podizanjem zelenih površina oko grobova i hramova gde često sade vrste drveća koja daju smolu, potrebnu za verske obrede.

Velike površine zauzimali su i vrtovi oko dvoraca predstavnika vladajuće klase, u kojima centralna mesta zauzimaju bazeni sa vodom. Oko ovakvih vrtova uvek su se nalazile površine sa poljoprivrednim biljkama, a čitava zelena površina bila je ograđena jakim zidovima.

Poznate su i stare arapske bašte, u kojima se posvećivala velika pažnja, ne samo dekorativnim biljkama, već se široko koristila i voda kao elemenat, a kroz podizanje bazena u vodoskoka. Arapski vrtovi unose u kompozicionom pogledu jedan nov elemenat po čemu se razlikuju od vrtova ostalih istočnjačkih naroda – površina vrta deli se kako na pravougaone, tako i na okrugle i elipsoidne manje površine. Po ovom, oni se u kompozicionom smislu približavaju u izvesnoj meri slobodnijem oblikovanju prostora.

Ružica Pisanić, dipl.ing. hortikulture

DEŽURNA...

MA, NEMA VEZE: „Nevažno je ko je u pravu; oni što tvrde da plan Kontakt-grupe treba prihvatiti ili oni koji ga odbacuju.”

ŠTODANE?: „Izašto Mladić ne bi gadao Sarajevo, posebno vojne objekte i one koji su tu namenu dobili, kada se zna da je u Sarajevu politička i vojna komanda neprijateljske vojske? To bi uradio svaki vojskovođa ili bi, u radikalnijoj varijanti, krenuo u osvajanje grada. Najavljuje li Zoran Lilić otvaranjem spomenutog pitanja, proces kažnjavanja onih koji su bombardovali Sarajevo, ali i Šibenik, Biograd na moru, Karlovac, Sisak... Da li je na vidiku revizija ocene rata koji se vodio i koji traje?”

'AJDE: „U Evropi ne postoji narod koji je za zemlju više vezan od srpskog naroda. Ni u jednom narodu nije palo toliko glava na međama njiva i pašnjaka niti se vodi toliko parnica za međe kao u srpskom narodu.”

OCU – NEĆU: „Postoji još jedna bitna razlika; Hrvati znaju šta hoće, a Srbi šta neće. Zajedničko im je to što ni jedni nisu sigurni kako da to ostvare.”

Ratko Dmitrović, novinar

AMIN: „Petkom se, uz blagoslov vladike Lukijana, program dopunjava porno-filmom.”

PRIVATNI DIREKTOR: „Mirko Mrda, po sopstvenom opredeljenju direktor televizije, kaže...”

Nataša Kovačević, novinar

„Argument”, 26. kolovoza 1994.

ZLU NE TREBALO: „Poručujem i njima i drugima, neka sačuvaju tu petokraku, jer nam u skorjoj budućnosti može zatrebati!”

Miklós Olajos Nagy, predsjednik OO SK-PJ

„Dani”, 7. rujna 1994.

... RUBRIKA

BLAGAJNA I ZAPISI

Sidim na šamedli u volarici i pribiram ogrizinu. Triba pripravit ogriva za zimu. Ta i ova ogrizina sva je nika vunata. Marva je tako slabo oglabala da je to čudo. Ajd, manje će oni dobit zobi i ditelne. Pribiram ja tako, al Pajo mi nikako ne izlazi iz glave. I žavo mi ga, a i smijat se moram. Samo kad se sitim onog unezvirenog pogleda i zajapurenog lica. Sad, niki dan, stojim ja na stanici i čekam, onibus, kad ono skoro da sam se poplašijo. Odaleg, s live strane kuruzi ni da šušte i pucaju, ko da se, Božem prosti, čijegod june otelo, jer provalilo korlat. Ja trk do ograde, isčupam tačku i pomislim: „Ajd sad, promoli njušku iz kuruza!” Taman ja da ću zamanit, kad ispadne ti Pajo iz kuruza, ko po ciglje sa zabata; zaduvan, ulopan, ko pulin koji vija zecove po ditelni.

– Faljnis, jel očo? – zaduvano će.

– Amen Pajo. Pa jel ti ne znaš da ima staza kroz kuruze? I ko jel očo?

– Pa vicinal?

– Jesil ti pijan, jel su te klipovi tako izvoštili po glavi da ne znaš di si. Ode se čeka onibus, a ne ajzliban. Otkako je u kuruz čantakenjala, i čantavirske kofe idu onibusom, a ne vozom.

– Bio bi i ti i pijan i lud, da su ti dali punu šaku papira s kojima ni šalajdovku ne mož otrt, još kažu blagajnički zapisi. Bio sam ono poodavno na blagajni, a onaj derlo će na me: „Bačo, jel vi ne znate čitat?” „Ta, kako ne bi znao dete.” – kažem mu – „Ode lipo piše i to

našim slovima, 'blagajnički zapis i sto dinara', a kako vidim ti radiš tu na blagajni.” Derlo se valjda tijo nasmijat, al samo razvuče usne da pokaže zube, ko ker, kad ga mrzi lajat, pa će – „Lipo vam piše kad možete podignit novce. Ako vas baš toliko žulje, idite digod u radnju pa vašarite.” „Dobro ti i kažeš dete.” – još mu se zafalim, pa ajc da platim porciju. Kad očeš očin, ne mož. Odem ja u drvaru, kad tamo mož, al ti apciguju deset odsto. „Sram vas bilo!” – dreknem ja – „Vi ste ti što kopate jamu našem dinaru.” Siroma, i ovako je već u gripi. Kad ti jedna, valjda tamo radi, metne ruke na kukove, pa će: „Kad vas država mož pljačkat, zašto ne bi i mi? Dobili ste toliko novaca za žito, da sve smrdite, pa sve ne znate šta ćete od bisa. Znam ja vas kulake, salašare. Sve vi potplatite. Ko ima novaca i zatvor mož isplatit. Tako se gnjizdi mafija!”

Fuj, tako sam se razbisnijo, zgrabio lecu i da me nisu uvatili, tako bi je odalamio priko blendi, da joj nikad više ne bi palo na pamet tako štogod. Jeto vidiš, zato žurim, jel danas je isplata ovi, da ne kažem kaki zapisa, pa ako nisi prvi ladno ti kažu da nema novaca. Dodite sutra, možda će bit. Ko da ja nemam pametnijeg posla.

– Viruj ti vladi. – potapšem ga – Pa, na poslitku ti i jesi za ovu vladu glaslo.

– Viruj keru! Jesam glaslo, al više me neš vidit na voksovanju. Ajak! Dogod pošto ne budu plaćali ono što kupe – bisno kaže Pajo i šmrkne onu veliku njušketinu, da je zabrujila ko rdav traktor kad upali.

Grga

FUNEROG

Nama je dovoljno da znate za nas
Pivatno pogrebno poduzeće
* Subotica, Karadordev put 1
telefon (danonočno): 024/51-514

* Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”)
telefon (danonočno): 024/762-024
* Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orhideja”)
telefon: 024/752-759
* Horgoš, Borisa Kidriča 7
telefon (danonočno): 024/792-202
* Novi Kneževac, Maršala Tita 16

PRANJE
MARAKA

Poštanske marke su osjetljive, ne podnose vatru ni vodu, a veoma često smeta im

i sunčeva svjetlost. Treba ih čuvati od grubog i nepažljivog hvatanja kao i od svakog oštećenja slike, boje, oblika ili papira. Brižljivo čuvanje marke ne znači da se, kada dođemo u posjed stanovite količine maraka, one ostave onako kako su nam došle u ruku. Najčešće je potrebno izvršiti razne manipulacije i tek su onda marke zrele da se odlože u albume. Jedan od osnovnih prvih filatelističkih manipulacija je pranje maraka. Kod nežigosanih maraka nema se što mnogo reći oradu prije ulaganju u album. Ako su kuplje-

ne na šalteru, one u takvom stanju trebaju ostati. Potrebno je da imaju svoju originalnu gumu i takve marke ne podliježu kupanju – pranju, osim u ekvatorijalnim zemljama s tropskom klimom gdje je procenat vlage prevelik pa bi se marke ulijepile u albumima. U ovim oblastima marke se štampaju bez gume ili se ipak operu i takve nežigosane marke, beg gume, odlažu u albume.

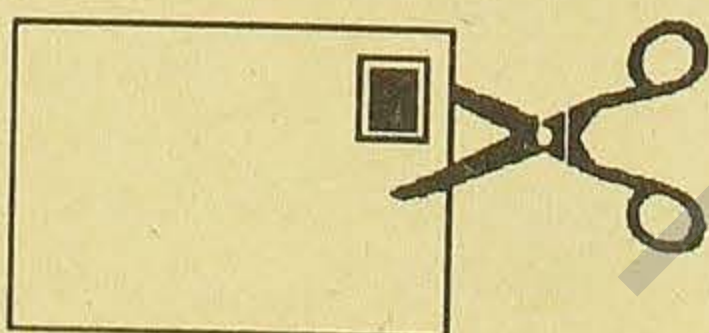
Sa žigosanim markama je sasvim drugačije. Marka se mora skinuti sa kuverte, a suvišni dio papira se odsiječe, ali treba paziti da se marke ne zasiječu. Napominjem da ne treba obvezatno sve marke poskidati sa kuverti, osobito ne sa kuverti sa starim marka-

ma. Jedna od provjera je i da otisak žiga nije slučajno rijedak pa je bezuvjetno potrebno sačuvati je na kuverti.

Kod starijih maraka kada je „upotrebljavano koštano ljepilo, zatim maraka zalijepljene na žutim papirima tzv, bankarski kuverat, odnosno na kuvertima koje imaju bojenu postavu, treba obratiti posebnu pažnju i prati ih suhim kupanjem. Marka se stavi na ubrus ili upijač koji se stavlja na dno plitke posude ili tanjura sa slikom nagore. Kad je vlažnost zahvatila ljepilo da se zalijepljeni papir može odvojiti, treba ga skinuti sa zadnje strane marke. Ako se odvajanje ne obavi lako, proces se obavlja ponovno, ali sada toplom, a ponekad, izuzetno, vrelom vodom. Mora se uvijek obratiti pažnja da se marka ne odvaja od papira već papir od marke, jer često se takvim postupkom marka može pocijepati.

- nastavlja se -

Ljudevit Vujković Lamić

I vrijeme prošlo, i vrijeme sadašnje možda su prisutni u vremenu budućem. Što je na plodnim njivama Bačke prošlo, što buduće, sadašnjost plaćena i zlatnicima Avrama ne znam. Al' pak! Kad tad sve se vraća, sve se plaća.

GODIŠNJICA „SPORTSKIH SUBOTIČKIH NOVINA“

Uz ne mali napor i trud 6. septembra „Sportske subotičke novine“, brojem 35 obeležavaju svoj prvi rodendan. Grad sportova zaslužuje takve novine koje će pomno pratiti ne samo rezultate na borilištima, nego i ukazivati na mlade talente koji će to gradu svojim uspesima višestruko vratiti.

Ovim putem redakcija „Žiga“ čestita godišnjicu izlazenja „Sportskih subotičkih novina“

Židovska nova godišina, 5.755. POČETAK SUDNIJH DANA

Preko 200 subotičkih Židova počelo je u ponedjeljak, 5. rujna, navečer svečanim bogoslužjenjem u hramu u zgradi Židovske općine u Subotici, desetodnevne svetkovine u povodu dolaska njihove Nove 5755. godine. Nova godina (hebrejski Rošhašana - što doslovce prevedeno znači „glava godine“) počinje se slaviti 1. dana VII. mjeseca (hebr. tišri) židovskog kalendara, a završava se 10-tog dana od Nove godine, kada je dan pomirenja ili Jom Kipur. O načinu proslave Židovske Nove godine, te o njenoj religioznoj dimenziji za „Žig“

govori g. Tomo Halbrohr predmolitelj subotičke Židovske općine:

„Ovaj praznik odredio je Bog preko Mojsija oko 1350. godine pre Hrista. On se slavi da bismo odali naše ponizno priznanje Bogu kao vrhovnom sudiji i da bismo potvrdili Svevišnjeg kao inkarnaciju apsolutne istine. Rošhašana se slavi sa tri vrste molitve: u prvom delu Boga slavimo kao stvoritelja sveta. U drugom delu (hebr. zihronot - sećanje) prisećamo se da je ovog dana Bog stvorio nebo i zemlju, da su se ovog dana ili ovog meseca rodili naši praoci Avraham, Isak i Jakov, zatim, da je ovog meseca Svevišnji objavio Blagovest pramajkama, koje su u mladosti bile nerotkinje: Sari, Raheli i Hani, da će roditi; sećamo se da je ovog meseca biblijski Josif izišao iz zatvora u Egiptu, ovog su meseca za vreme Mojsija u Egiptu Jevreji prestali sa robovskim radom, i na kraju, sećamo se da je ovog meseca Bog stvorio prvog čoveka - Adama.

Početak Nove godine nije kod Jevreja veseo praznik nego ga nazivamo strašni dani, jer je Nova godina sudnji dan u kojem Bog odlučuje ko će doživeti sledeću Novu godinu, a ko neće. Svevišnji nikom ne podaruje beskrajno dug život, nego ga svakom živom biću produžuje godinu po godinu, od Nove godine do Nove godine. Iako Bog svoj sud donosi prvog dana ovog meseca, tek deseti dan, na Jom Kipur, se zapečaćuje čovekova sudbina. Zato su prvih deset dana ovog meseca dani pokajanja, gde čovek ima šansu da ublaži sud Svevišnjeg.

Treći način slavljenja ovog dana je duvanje u šofar, ovnujski rog koji daje prodoran zvuk, čija je svrha da ljude, i vernike i nevernike, probudi od oguglanosti, te da ih upozori na pokajanje, na preispitivanje svojih loših postupaka, svojih grehova. Na ovaj dan sto puta se čuje zvuk šofara. Zato što su ovi dani strašni, i zato što neki ljudi neće doživeti sledeću Novu godinu, u ovaj dan se ne čitaju Psalmi ushićenja (Ps 113-118), jer smatramo da bi bilo deplasirano da osuđenik slavi svog jačeg sudiju.

Deseti dan od Nove godine je Jom Kipur, dan pomirenja, kada treba da kinjimo svoje telo potpunim postom. Tog dana niti jedemo što, niti nešto pijemo, već se okrećemo prema sebi i preispitujemo svoje prijašnje postupke. Time se završavaju dani strašnog suda i svetkovine vezane za proslavu naše Nove godine.

Tomislav Žigmanov

OGLASI

• Prodajem poća dijela kuće (novogradnja), zaseban ulaz, u centru Kelebije. Za

podrobnije informacije obratite se na telefon: 20-890. (A - 001)

• Prodajem dva jutra zemlje na Bikovu. Tel.: 36-868 ili 39-221 (A - 002)

• Sve vrste zidarskih poslova, po povoljnoj cijeni radimo. Pozovite na telefon: 37-633 (A - 003)

Bunjevačka narodna pripovitka

DERIKOŽA NA RAJSKIM VRATIMA

Nikog derikožu stigla prika smrt, nije imo kada ispovidit se i s Bogom sredit račune. Po redu bi tribo ić u pako, a on ne bi da se prži el kuva u kotlu kakog šantavog vruga. Uvik je imo kesu-dvi dukata zadiveno za pojas. Evo njeg prid rajskim vratima, pa pruži svetom Petru kesu dukata da malo podmaže šarke. Ide Pere prid Boga - oca, misli se: šta da kažem, šta da slažem? Al dok nije stigo, on našnoto šta će.

– Bog-otac, – kaže – ovoj duši prid kapijom morali bi dat jedno mistašce.

– A je l zaslužila?

– Još i kako. Šta je istina zatajit se ne mož, taj je na zemlji bio trgovac, nije privario onog koga nije mogo, al je i tušta dobri dila učinio.

– Mož znat i koja?

– Bog-otac, taj nije čeko da ištu, prosjakovima je novce u džep turo. Kad je koji umiro još mu davo i sav trošak na put do raja, a bogato, bogato!

Bog-otac se zdravo iznenadio, pa kaže:

– Kako ja dosad nisam čuo za takog čovika?! Pere derane, pa to je onda svet čovik.

– To baš ne velim, – Pere se malo hartoknio.

– Dobro, dobro, nećemo se oko tog pripirat, al ti meni kaži je l koji od ti prosjakova stigo u raj, da mi to posvidoči?

Pere se sad već ušvrćko, al mora kazat:

– Nije stigo ni jedan.

– Kako to da nisu stigli?

– E, tako što su usput pomrli od gladi.

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Kazivala: Luca Vojnić Kortmiš, Šupljak, r. 1902.